

MIGRATION

MUUTTOLIIKE

2 / 2 0 2 2

TEEMANUMERO:

MUUTTOLIIKKEET PERHEIDEN
NÄKÖKULMASTA

ELINA TURJANMAA, OUTI KÄHÄRI & JOHANNA LEINONEN
YLISUKUPOLVISET SIIRTYMÄT JA VANHEMPIEN KOKEMAN
SYRJINNÄN MERKITYS JÄLKELÄISTEN HYVINVOINNILLE

PIHLA MARIA SIIM & LAURA ASSMUTH
"JOSKUS SUOMESSA TULEE IKÄVÄ VIROON"
YLIRAJAINEN PERHE-ELÄMÄ LASTEN NÄKÖKULMASTA

JAANA PALANDER
KÖYDENVETOA MAAHANMUUTON SUUNTAVIIVOISTA – TALOUS
VAI SOLIDAARISUUS PERHEENYHDISTÄMISEN PERUSTEENA?

SAARA KOIKKALAINEN
BREXIT JA PERHEET: MIKÄ MUUTTUI ISON-BRITANNIAN
EU-ERON JÄLKEEN?

MIGRATION

MUUTTOLIIKE

Migration–Muuttoliike on Siirtolaisuusinstituutin tuottama julkaisu, joka käsittelee muuttoliikkeeseen, yhteiskuntaan ja siirtolaisuuteen liittyviä teemoja sekä kokoaa niiden ympärille ajankohtaisia keskusteluja ja näkökulmia.

Siirtolaisuusinstituutti on sekä muuttoliikkeiden tutkimukseen että dokumentoimiseen erikoistunut laitos Suomessa.

48. vuosikerta / Volume 48

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Saara Pellander

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Vierailevat toimittajat / Visiting Editors
Marja Tiilikainen
Eveliina Lyytinen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland
www.siirtolaisuusinstituutti.fi
kirsi.sainio@utu.fi

ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

1

PÄÄKIRJOITUS: MUUTTOLIIKKEET PERHEIDEN NÄKÖKULMASTA

Tiilikainen, Lyytinen & Pellander

4

YLISUKUPOLVISET SIIRTYMÄT JA VANHEMPIEN KOKEMAN SYRJINNÄN MERKITYS JÄLKELAISTEN HYVINVOINNILLE

Turjanmaa, Kähäri & Leinonen

8

NÄKÖKULMA: SYRJINTÄKOKEMUSTEN TAAKKA SEURAA SUKUPOLVELTA TOISELLE
Anu Castaneda & Shadia Rask

14

”JOSKUS SUOMESSA TULEE IKÄVÄ VIROON” YLIRAJAINEN PERHE-ELÄMÄ LASTEN NÄKÖKULMASTA

Pihla Maria Siim & Laura Assmuth

18

NÄKÖKULMA: PAPERITTOMAT LAPSET SUOMESSA
Minna Saunders

20

KÖYDENVETOA MAAHANMUUTON SUUNTAVIIVOISTA – TALOUS VAI SOLIDAARISUUS PERHEENYHDISTÄMISEN PERUSTEENA?

Jaana Palander

26

NÄKÖKULMA: KUN PERHE ON LÄHELLÄ NIIN TIETÄÄ KUULUVANSA JOHONKIN
Abolfazel Ebrahimi

28

BREXIT JA PERHEET: MIKÄ MUUTTUI ISON-BRITANNIAN EU-ERON JÄLKEEN?

Saara Koikkalainen

32

NÄKÖKULMA: ULKOSUOMALAISTEN PERHEIDEN KOKEMUKSIA BREXITIN JÄLKEEN
Kari Henrik Tumelius

34

HORISONTTI: PANOSTAMINEN PERHEISIIN ON SIOJITUS TULEVAISUUTEEN

Saara Pellander

36

TULEVAISUUDEN TEKIJÄ: QUEER KINSHIP IN THE GLOBAL ASYLUM REGIME
Rebecca Buxton & Samuel Ritholtz

38

KIRJA-ARVIOT

PÄÄKIRJOITUS

MUUTTOLIIKKEET PERHEIDEN NÄKÖKULMASTA

MARJA TIILIKAINEN
Tutkimusjohtaja | Siirtolaisuusinstituutti

EVELIINA LYYTINEN
Vanhempi tutkija | Siirtolaisuusinstituutti

SAARA PELLANDER
Toimitusjohtaja | Siirtolaisuusinstituutti

Siirtolaisuusinstituutin uudistetun *Migration–Muuttoliike*-lehden toisen teemanumeron aiheena on ”Muuttoliikkeet perheiden näkökulmasta”. Tarkastelemme tässä numerossa perheitä ja heidän muuttoliikkeitään ja liikkuvuuttaan eri näkökulmista. Perheiden muuttoliiketausta voi liittyä esimerkiksi työsiirtolaisuuteen, pakkomuuttoon tai monikulttuurisiin avioliittoihin. Oleskelustatus kuitenkin asettaa ihmiset ja heidän perheenjäsenensä hyvin eriarvoiseen asemaan – tästä esimerkkinä paperittomat perheet. Perheiden erossaolo ja yllirajainen perhe-elämä voi olla pakotettua, mutta se voi olla myös vapaaehtoinen strateginen valinta, jonka avulla pyritään lisäämään esimerkiksi perheen materiaalista hyvinvointia.

Tässä numerossa tarkastelemme yhtäältä ajankohtaisia perheisiin ja muuttoliikkeisiin liittyviä ilmiöitä, kuten perheenyhdistämiseen liittyviä uudistuksia sekä tarvetta perhekäsityksen laajentamiseen valittu perhe -käsitteen avulla erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien turvapaikanhakijoiden kohdalla. Toisaalta tuomme esiin myös perheiden historiallisia muuttokokemuksia ja niiden ylisukupolvisia seurauksia. Esittelemme perheisiin ja muuttoliikkeisiin liittyviä tuoreita tutkimustuloksia muuttoliiketutkimuksen kentältä ja kysymme, miten suomalaisen yhteiskunnan rakenteet, toimijat ja prosessit tukevat tai estävät perheiden hyvinvointia ja asettumista uuteen maahan.

Perheisiin liittyvän tutkimuksen tulisi olla muuttoliiketutkimuksen keskiössä, sillä yksilön siirtolaisuus kytkeytyy lähes aina myös hänen perhesuhteisiinsa. Näin ollen lähes kaikki muuttoliike on samalla myös perheisiin liittyvää. Erilaiset muuttoliiketilat heijastuvat paitsi yksittäisten perheenjäsenien kokemuksiin, myös laajempaan perhedynamiikkaan. Muuttoliiketaustaisten perheiden kokemuksiin liittyy myös ajallisia, kulttuurisia, rakenteellisia ja poliittisia ulottuvuuksia.

Tätä teemanumeron avaavaa pääkirjoitusta seuraa neljä tutkimusartikkelia, joiden yhteydessä julkaistaan myös kuhunkin artikkeliin liittyvä näkökulmateksti. Tekstit käsittelevät neljää teemaa: pakkomuuttoa ja traumaa, yllirajaista perhe-elämää ja lasten kokemuksia, perheenyhdistämisen lainsäädännöllisiä ongelmia sekä Brexitin tuomia haasteita pohjoismaisten perheiden liikkuvuuteen.

Ensimmäisessä tutkimusartikkelissa ”Ylisukupolviset siirtymät ja vanhempien kokeman syrjinnän merkitys jälkeläisten hyvinvoinnille” **Elina Turjanmaa**, **Outi Kähäri** ja **Johanna Leinonen** (Oulun yliopisto) kirjoittavat uusista monimene-temällisesti saaduista tutkimustuloksistaan liittyen inkeriläisiin. Tutkimustulokset osoittavat, että syrjintäkokemukset ovat yleisiä ja vanhempien kokemaa syrjintä oli yhteydessä myös toisen sukupolven heikompaan mielen hyvinvointiin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tutkimuspäälliköt **Anu Castaneda** ja **Shadia Rask** kommentoivat edellä mainittua tutkimusartikkelia näkökulmatekstissään. He nostavat esiin sen, että tarvitsemme aktiivisia ponnistuksia rakentaaksemme syrjimätöntä yhteiskuntaa. Se kuinka hyvin tässä onnistumme, näkyy vielä seuraavassakin sukupolvessa.

Lehden toinen tutkimusartikkeli "Joskus Suomessa tulee ikävä Viroon" Ylirajainen perhe-elämä lasten näkökulmasta on **Pihla Maria Siimin** (Tarton yliopisto) ja **Laura Assmuthin** (Itä-Suomen yliopisto) tutkimuksiin perustuva katsaus siitä, miten lapset kokevat ja kertovat muutkokokemuksistaan ja ylirajaisesta perhe-elämästään. He osoittavat, että ns. sadutus on toimiva menetelmä lasten kokemusten tavoittamiseksi ja analysoimiseksi. Siimin ja Assmuthin mukaan lasten näkökulmaa tulisi pyrkiä tuomaan nykyistä vahvemmin aikuisten näkökulman rinnalle, esimerkiksi kotoutumiseen liittyvissä keskusteluissa.

Lasten teemaa jatkaa **Minna Saundersin** (Turun Valkonauha ry) näkökulmateksti, jossa hän avaa paperittomien lasten tilannetta ja kokemuksia Suomessa. Hän toteaa, että paperittomien perheiden ja erityisesti lasten tilanteesta puhutaan vähän. On tärkeää muistaa, että lapsen oikeudet kuuluvat kaikille lapsille statukseen katsomatta.

Kolmannessa tutkimusartikkelissa **Jaana Palander** (Itä-Suomen yliopisto) tarkastelee perheenyhdistämisen lainsäädäntömuutoksia ja kansainvälisen suojelun heikentämistä liittyen hyvin ajankohtaiseen lakimuutosehdotukseen. Palander korostaa sitä, että toteutuessaan ehdotetut lakimuutokset eivät kuitenkaan tule auttamaan kaikkia alaikäisinä tulevia turvapaikanhakijoita, eivätkä varsinkaan alaikäisinä lakimuutosta aikaisemmin tulleita nuoria aikuisia. Hänen mukaansa vaikuttaa siltä, että perheenyhdistämisen käyttäminen kansainvälisen suojelun saamisen strategiana on vaikeutunut eikä lainsäätäjällä tunnu olevan halua edistää humanitaarista maahanmuuttoa.

Lakimuutoksen vastapainoksi saamme lukea **Abolfazl Ebrahimin** pohdintaa siitä, mitä perheestä erossaolo merkitsee yksin alaikäisinä Suomeen tulleille turvapaikanhakijoille. Hän toteaa, että huolimatta nuorille Suomessa tarjolla olevista tukiverkostoista, perhettä ei voi mikään korvata.

Teemanumeromme viimeinen tutkimukseen perustuva artikkeli, jonka on kirjoittanut **Saara Koikkalainen** (Itä-Suomen yliopisto), käsittelee Ison-Britannian hiljattaista EU-eroa eli Brexitä ja sen vaikutuksia pohjoismaisten perheiden tilanteisiin. Koikkalaisen tutkimus osoittaa, miten Brexit-perheiden jäsenillä saattaa olla erilaiset oikeudet ja kuinka se voi vaikeuttaa perhe-elämää.

Lisäksi Koikkalaisen mukaan Brexit-prosessi osoitti EU-muuttajille, että he eivät olekaan niin tervetulleita kuin aikaisemmin olivat luulleet.

Samasta aihepiiristä jatkaa **Kari Henrik Tumeilius** (Ulko-suomalaisparlamentin Keski-Euroopan alueen varapuhemies) omassa näkökulmatekstissään. Hänen mukaansa Brexit on tuonut tullessaan monta hankaloitettavaa tekijää kaikkien Isossa-Britanniassa asuvien ulko-suomalaisten ja heidän perheidensä jokapäiväiseen elämään.

Saara Pellander (Siirtolaisuusinstituutti) kirjoittaa lehden Horisontti-osassa otsikolla "Panostaminen perheisiin on sijoitus tulevaisuuteen" siitä, miten ihmisten ja perheiden elämät ovat moninaisempia kuin maahanmuuttohallinnan oleskelulupakategoriat. Lisäksi Pellander muistuttaa, että panostaminen perheisiin, riippumatta siitä mistä ja miksi he muuttavat, ei ole ainoastaan muuttavien perheiden, vaan koko yhteiskunnan intressien mukaista.

Englanninkielisessä tulevaisuuden tekijä(t)-osuudessa **Rebecca Buxton** (University of Cambridge) ja **Samuel Ritholtz** (European University Institute) kirjoittavat sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä heidän perheenjäsentensä oikeudesta kansainväliseen suojeluun. He nostavat esiin ennen näkemättömän ja käänteentekevä YK:n lasten oikeuksien komitean päätöksen vuodelta 2021, jossa Suomen todettiin rikkoneen Venäjältä paenneen lesboparin lapsen etua kieltäytyessään antamasta hänelle turvapaikkaa.

Kirja-arvostelun meille tarjoaa **Ismo Söderling**, joka pohtii sitä, miten uusi maahanmuuttajakirjallisuus kertoo naisenergiasta ja lapsen unimaailmasta arvioiden Nimco Noorin ja Maippi Luukkasen teoksen "Paratiisin tyttö: Juuret Mogadishussa, koti Helsingissä" sekä Quynh Tranin teoksen "Varjo ja viileys".

Toivotamme antoisia lukuhetkiä!

Seuraavan numeron aihepiirinä tulee olemaan taide muuttoliikkeessä ja otamme mielellämme vastaan juttuehdotuksia.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Kuva: pexels-eugene-golovesov-14369279

YLISUKUPOLVISET SIIRTYMÄT JA VANHEMPIEN KOKEMAN SYRJINNÄN MERKITYS JÄLKELÄISTEN HYVINVOINNILLE

Tutkimukseemme osallistuneista inkeriläisten jälkeläisestä lähes puolet raportoi kyselyssä vanhempiansa kokeneen syrjintää sodanjälkeisessä Suomessa. Syrjintäkokemukset nousivat myös jälkeläisten haastatteluissa keskeisiksi perheenjäsenten käyttäytymiseen vaikuttaviksi tekijöiksi etenkin kodin ulkopuolella.

ELINA TURJANMAA
Tutkijatohtori | Oulun yliopisto

OUTI KÄHÄRI
Tutkijatohtori | Oulun yliopisto

JOHANNA LEINONEN
Akatemiatutkija | Oulun yliopisto

Kuva: Adobe Stock

Pakkomuuttotaustaisen toisen sukupolven mielen hyvinvoinnin on tutkimuksissa todettu olevan matalammalla tasolla muuhun väestöön verrattuna. Matalampi hyvinvointi liitetään usein perheen vaikeisiin kokemuksiin lähtömaissa ja pakolaismatkan aikana, mutta tutkimuksessa kiinnitetään yhä useammin huomiota myös muuton jälkeisten olosuhteiden merkitykseen. Tässä artikkelissa pohditaan vanhempien kokeman syrjinnän merkitystä jälkeläisten hyvinvoinnille useita vuosikymmeniä muuton jälkeen. Tarkastelemme kysymystä inkeriläistaustaisen toisen sukupolven elämäkertahaastatteluiden (N=22) ja kyselyaineiston (N=279) analyysin kautta. Suomeen jääneen inkeriläistaustaisen siirtoväen asema oli jatkosodan jälkeen epävarma. Inkeriläiset olivat Neuvostoliiton kansalaisia ja osa heistä puhui äidinkielenään venäjää. Suhtautuminen Neuvostoliitosta Suomeen tulleeseen väestöön oli sodan jälkeen paikoin hyvin kielteistä, ja moni perhe pyrki salaamaan taustansa. Haastattelumme osoittavat, että syrjintäkokemuksista kuitenkin puhuttiin perheen piirissä ja nämä kokemukset vaikuttivat perheenjäsenten käyttäytymiseen erityisesti kodin ulkopuolella. Kyselyaineistomme vahvisti syrjintäkokemusten yleisyyden: toisen sukupolven vastaajista lähes puolet raportoi vanhempiansa kokeneen sodanjälkeisessä Suomessa syrjintää. Näkemys vanhempien kokemasta syrjinnästä oli edelleen yhteydessä toisen sukupolven heikompaan mielen hyvinvointiin. Tutkimus avaa maahanmuuttotaustaisten perheiden kokemuksia historiallisesta näkökulmasta ja osoittaa, miten perheessä koetuilla syrjintäkokemuksilla voi olla yli sukupolvien ulottuvia seurauksia.

Sotaan ja vainoon liittyvien traumaattisten kokemusten ylisukupolvisista siirtymistä on laajaa kansainvälistä tutkimusnäyttöä. Tutkimusten mukaan vanhempien traumaattisten kokemusten jäljet ulottuvat lapsiin esimerkiksi perheen vuorovaikutuksen ja lasten kasvatuksen kautta, mutta myös vanhempien omien mielenterveyshäiriöiden myötä. Vaikka tutkimuksessa on tunnistettu tarve tarkastella toisen sukupolven, eli pakkomuuton kokeneiden henkilöiden lasten, kokemuksia perheelle muuton jälkeen tapahtuneiden asioiden ja olosuhteiden valossa, tällaista tutkimusta on toistaiseksi hämmästyttävän vähän. Pakolaistaustaisille suunnattua mielenterveystyötä on niin ikään kritisoitu siitä, että se keskittyy kartoittamaan ja hoitamaan muuttoa edeltävistä traumaattisista tapahtumista toipumista. Tuuli Kurki on tuonut tutkimuksissaan esiin, miten tärkeää on huomioida myös vastaanottavan yhteiskunnan rakenteiden ja käytäntöjen, kuten kotoutumisvaatimusten ja pakolaisten kohtaamisen rasismien ja syrjinnän, vai-

kutuksen pakkomuuttotaustaisten henkilöiden mielenterveyteen.

Tässä artikkelissa tarkastellaan haastattelu- ja kyselyaineistojen avulla, miten pakkomuuttotaustaisten inkeriläisvanhempien Suomessa kokema syrjintä on yhteydessä heidän aikuisten lastensa eli ns. toisen sukupolven mielen hyvinvointiin. Vanhempien pakkomuuttotaustalla viitataan inkeriläistaustaisen väestön kokemuksiin laajamittaisiin väestönsiirtoihin Neuvostoliitosta Suomeen vuosien 1943–1944 aikana. Tuolloin suomalaiset ja saksalaiset järjestivät yhteensä noin 63 000 inkeriläisen siirron kotiseuduiltaan Inkerinmaalta. Suomessa vallitseva työvoimapula, heimoaate ja halu auttaa sekä sodan edetessä saksalaisten tarve tyhjentää sotatoimialue siviileistä olivat keskeisiä syitä väestönsiirtoille.

Sodan jälkeen Neuvostoliiton kansalaiset pyrittiin pääsääntöisesti palauttamaan Suomesta takaisin Neuvostoliittoon rauhanehtojen mukaisesti. Inkeriläisistä valtaosa palasi tai palautettiin Neuvostoliittoon ja arviolta noin 4 000 pakeni edelleen Ruotsiin. Osa inkeriläisistä ei kuitenkaan halunnut palata synnyinmaahansa. Näiden Suomeen jääneiden Neuvostoliiton kansalaisten laillinen asema säilyi pitkään sangen epävarmana. Suomeen jäi lopulta noin 4 000 inkeriläistä, joiden jälkeläisiä tavoitimme tutkimuksessamme.

Syrjintäkokemukset heikentävät hyvinvointia

Etnisyyteen tai rodullistettuun asemaan perustuvan syrjinnän terveyttä ja hyvinvointia heikentävistä vaikutuksista on laaja-alaista kansainvälistä näyttöä. Aiheeseen liittyvää tutkimusta on tehty jonkin verran myös Suomessa. Maahanmuuttotaustaisen väestön syrjintäkokemusten ja mielen hyvinvoinnin välistä yhteyttä tutkineen Shadia Raskin väitöskirjatutkimus tuo esiin syrjintäkokemusten laajoja terveydellisiä vaikutuksia Suomessa. Venäläis- ja kurditaustaisen väestön syrjintäkokemusten yhteyttä terveyteen ja hyvinvointiin tarkastellut tutkimukset osoitti, että syrjintäkokemukset lisäsivät mielenterveysoireiden, heikon koetun terveyden, pitkäaikaissairaudesta ja vamman todennäköisyyttä. Mielenterveyttä heikensivät venäläis- ja kurditaustaisen väestön keskuudessa myös epäsuorat syrjintäkokemukset. Epäsuorilla syrjintäkokemuksilla viitattiin tutkimuksessa henkilön kokemuksiin epäkunnioittavasta ja/tai epäystävällisestä kohtelusta muihin verrattuna. Suora syrjintä puolestaan tarkoitti esimerkiksi huutelua, uhkailua tai häirintää.

Eri vuosikymmeninä Suomeen tulleen inkeriläistaustaisen väestön keskuudessa on koettu syrjintää laajasti. Inkeriläisten syrjintää on tuotu

tutkimuksissa esille sekä 1920-luvun taitteessa Suomeen saapuneiden inkerinpakolaisten kokemana (Nevalainen 1999) että jatkosodan aikaisten, suomalaisten ja saksalaisten yhteistyössä suorittamien väestösiirtojen aikaan tulleiden inkeriläisten kokemana (Kähäri 2021). Syrjintäkokemuksista on raportoitu myös Suomeen lähivuosisikymmeninä saapuneiden inkerinsuomalaisten paluumuuttajien keskuudessa (Mähönen & Yijälä 2016).

Inkeriläisten epäkunnioittava ja epäasiallinen kohtelu Suomessa esiintyy merkittävänä teemanä myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) *Inkeri ja inkeriläisyys – muistot talteen, arkistot haltuun* -hankkeen muistitietoaineistoissa. Osa Neuvostoliitosta Suomeen siirretyistä koki, että suomalaisten kohtelu oli sodan aikaan ystävällistä, mutta sodan jälkeen asenneilapiiri ja suhtautuminen Neuvostoliiton kansalaisiin muuttui paikoin äärimmäisen kielteiseksi. Syrjintä ilmeni muun muassa jatkuvana nimittelynä, jyrkkinä asenteina, epäystävällisinä katseina sekä fyysisenä ja sanallisenä piinaamisena. Inkeriläisiä saatettiin kutsua halventavasti ”ryssiksi” ja ”ryssän pennuiksi”. Syrjinnästä oli toisinaan vaikea puhua perheissä ja sitä kokeneet lapset ovat kertoneet aiheesta toisilleen vasta myöhemmin aikuisiällä.

Ylisukupolvisiin traumasiirtyimiin liittyvässä tutkimuksessa on tuotu esiin sitä, kuinka oman vanhemman mielenterveysongelmien läheltä seuraaminen vaikuttaa kielteisesti jälkeläisten omaan hyvinvointiin, ja kuinka trauma siirtyi lapsille perheen sanallisen ja kehollisen kommunikaation kautta. Vaikka tieteellistä näyttöä syrjinnän ja rasismien kielteisistä vaikutuksista mielenterveydelle on paljon, tutkimusta on tehty vain vähän syrjintäkokemusten ylisukupolvisista vaikutuksista. On myös huomattava, että koska syrjintää kokevat monissa perheissä sekä vanhemmat että lapset, voi vähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän ylisukupolvisten vaikutusten erottaminen itse koetun syrjinnän seurauksista olla vaikeaa.

Inkeriläisvanhempien kokemana syrjintä ja hyvinvointi toisessa sukupolvessa

Tutkimushankkeessamme *Perheen erossaolon ylisukupolvinen muistaminen* (Suomen Akatemia 2019–2023, päättönumero 325243) olemme selvittäneet, miten perheen historiassa koettuja pakkomuuttoja ja perheiden hajoamista on muisteltu perheissä ja millaisia vaikutuksia tällä muistelutyöllä on jälkipolvien hyvinvoinnille. Syrjintäkokemusten kartoittaminen ei ollut lähtökohtaisesti tutkimuksemme keskiössä. Inkeriläistaustaiset haastateltavat kuitenkin kertoivat omaehtoisesti vanhempiensa ja isovanhempiensa syrjintäkoke-

muksista Suomessa elämäkerrallisissa haastatteluisissa. Syrjintä tuli esille vaihtelevissa yhteyksissä ja usein myös kysyttäessä siitä, millaista inkerinsuomalaisuuteen suhtautuminen on nykypäivän Suomessa.

Haastateltavat mainitsivat vanhempiensa syrjinnän ilmenneen muun muassa nimittelynä, ”ryssittelynä” ja työelämässä koettuna hyväksikäyttönä, kuten kouluikäisestä lähtien suoritetuina ”talkootöinä” eli työntekona ilman korvausta tai asianmukaista palkkaa. Koetusta syrjinnästä johtuen monien haastateltavien (iso)vanhemmat pyrkivät haastateltavien näkemysten mukaan arkielämässään myöhemmin piilottamaan inkeriläistaustansa.

Suomenkielisten inkeriläistaustaisten oli suhteellisen helppoa piilottaa neuvostotaustansa, koska he eivät kuuluneet näkyvään vähemmistöön. Venäjää äidinkielenään puhuvien oli sen sijaan vaikeampi salata taustansa. Lisäksi Neuvostoliiton kansalaisuus ja epäselvä laillinen asema Suomessa aiheuttivat inkeriläisille ja heidän perheilleen monia käytännön ongelmia esimerkiksi viranomaisten kanssa asioidessa ja matkustaessa. Useat haastateltavien vanhemmat, joista toinen oli suomalainen ja toinen neuvostokansalainen, olivat kokeneet myös epäasiallista käytöstä pappien taholta avioituessaan Suomessa sodan jälkeen. Pappi oli esimerkiksi saattanut kieltäytyä ”vihkimästä ryssiä”, kuten eräs haastateltava totesi.

Vanhempien syrjintäkokemukset olivat haastateltavien mukaan usein keskeinen osa perheessä kerrottuja tarinoita ja vanhempiin juurtuneet kokemukset epäoikeudenmukaisesta kohtelusta vaikuttivat heidän käyttäytymiseensä erityisesti kodin ulkopuolella (ks. myös Kähäri 2021). Haastatteluisa ei juurikaan esiintynyt pohdintaa vanhempien syrjintäkokemusten vaikutuksesta omaan hyvinvointiin. Tarkastelimme tätä kysymystä edelleen tutkimushankkeessa kesällä 2021 Suomessa kerätyn kyselyaineiston avulla. Kyselyyn vastasi yhteensä 281 toisen sukupolven inkeriläistä (keski-ikä 65 vuotta, aineistonkeruusta tarkemmin ks. Turjanmaa 2022). Kyselyssä vanhempien syrjintäkokemuksista kysyttiin yhdellä kysymyksellä: ”Kokivatko vanhempanne ja/tai isovanhempanne¹ sota-aikana ja/tai sen jälkeen syrjintää Suomessa?”. Hieman alle puolet (46 %) vastaajista ilmoitti vanhempiensa kokeneen syrjintää Suomessa sota-aikana ja/tai sen jälkeen. Vajaa viidesosa (19 %) vastaajista koki, että vanhempia ei ollut syrjitty Suomessa ja yli kolmasosalla (35 %) toisen sukupolven inkeriläisistä ei ollut asiasta tietoa.

1 Kyselyssä isovanhempia koskevat tiedustelut oli osoitettu erityisesti kolmannen sukupolven vastaajille, joiden vastauksia ei käsitellä tässä artikkelissa.

Kuva: Adobe Stock

Kyselyaineiston avulla tarkasteltiin myös sitä, onko vanhempien kokemana syrjintä yhteydessä toisen sukupolven inkeriläisten heikompaan mielen hyvinvointiin. Mielen hyvinvoinnin mittareina käytettiin koetun elämänlaadun mittaria EuroHIS-8 (1=erittäin huono/ei lainkaan riittävä, 5=erittäin hyvä/täysin riittävä) ja psyykkisen kuormittuneisuuden mittaria Mental Health Index (MHI-5, 1=koko ajan, 6=eivät lainkaan²), jolla kartoitettiin ahdistusta, masennusta ja positiivista mielialaa neljän edellisen viikon aikana. Elämänlaatu koettiin heikommaksi niiden vastaajien keskuudessa, joiden vanhemmat olivat kokeneet syrjintää (ka = 3.9, kh = 0.6) verrattuna niihin vastaajiin, joilla ei ollut tietoa tai joiden vanhemmat eivät olleet vastaajan mukaan kohdanneet syrjintää Suomessa (ka = 4.1, kh = 0.6). Psyykkinen kuormittuneisuus oli niin ikään korkeammalla tasolla niillä vastaajilla, joiden vanhemmat olivat kokeneet syrjintää (ka = 74.9, kh = 16.3) verrattuna ”ei tietoa” ja ”ei” vastanneisiin (ka = 81.2, kh = 14.1). Erot olivat tilastollisesti merkitseviä³.

Ylisukupolvisten taakkasiirtymien mekanismit on paikannettu tutkimuksissa usein lapsi-vanhempi-suhteen laatuun ja vanhempien heikentyneeseen mielenterveyteen, joista molemmat vaikuttavat laaja-alaisesti perheessä tapahtuvaan kommunikointiin ja voimavaroihin. Rakenteellinen syrjintä puolestaan voi vaikuttaa heikompiin työllistymismahdollisuuksiin ja siten perheen sosioekonomiseen asemaan sekä esimerkiksi vaikeuksiin löytää perheelle sopiva asunto. Inkeriläisperheissä pitkäaikainen syrjintä ja sitä seurannut taustan piilottaminen saattoi olla merkittävä perhe-elämää kuormittava tekijä. Vähemmistöstressin käsitteen avulla on kuvattu vähemmistöjen kokemaa psyykkistä kuormitusta, joka johtuu syrjinnästä tai sen pelosta. Yhteiskunnassa koettu syrjintä voi näin vaikuttaa hyvin laaja-alaisesti yksilöiden ja perheiden toimintamahdollisuuksiin, hyvinvointiin ja terveyteen.

Tässä tutkimuksessa tekemämme havainnot vahvistavat aiempiin tutkimuksiin perustuvia suosituksia, joiden mukaan pakkomuuttotaustaisten

- Mittarin kuusiportaisen vastausasteikon summapistemäärä muutetaan asteikolle 0–100. Matalampi pistemäärä viittaa korkeampaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen.
- Eroja tarkasteltiin riippumattomien otosten t-testeillä: $t(265) = 2.795$, $p = .006$ (elämänlaatu) ja $t(240) = 3.379$, $p < .001$ (psyykkinen kuormittuneisuus)

perheiden kokemuksia tarkasteltaessa on huomioitava nykyistä laajemmin syrjinnän lyhyen ja pitkän aikavälin, jopa sukupolvia ylittävät vaikutukset perheiden hyvinvoinnille. Syrjinnän ja rasismien vaikutukset perheiden hyvinvoinnille on tärkeää huomioida eri taustaisten vähemmistöryhmien kohdalla. Tutkimusta tarvitaan myös syrjintäkokemusten ylisukupolvisista vaikutuksista.

Lähteet

- Flanagan, Natalie, Aine Travers, Frederique Vallières, Maj Hansen, Rory Halpin, Greg Sheaf, Nina Rottmann & Anna Thit Johnsen (2020). Crossing borders: A systematic review identifying potential mechanisms of intergenerational trauma transmission in asylum-seeking and refugee families. *European Journal of Psychotraumatology*, 11 (1), 179–283. <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1790283>
- Flink, Toivo (2010). *Kotiin karkotettavaksi. Inkeriläisen siirtoväen palautukset Suomesta Neuvostoliittoon 1944–1955*. Helsinki: SKS/Kansallisarkisto.
- Kurki, Tuuli (2020). Rasismi ja tiukka maahanmuuttopoliittikka sairastuttavat pakolaisten mielen. Blogikirjoitus, 30.10.2020. Saatavilla: <https://blogs.helsinki.fi/cosupport/2020/10/30/rasismi-ja-tiukka-maahanmuuttopoliittikka-sairastuttavat-pakolaisten-mielen/>. Luettu 13.10.2022.
- Kähäri, Outi (2021). ”Kyllä mäkin muistan, kun ne Valpon miehet kävivät” – Ruotsiin paenneiden inkeriläisten arjen turvattomuus jatkosodan aikaisessa ja jälkeisessä Suomessa. Miika Tervonen & Johanna Leinonen (toim.), *Vähemmistöt muuttajina: Näkökulmia suomalaisen muuttoliikehistorian moninaisuuteen*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 175–199. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-10-1>. Luettu 13.10.2022.
- Mähönen, Tuuli Anna & Anu Yijälä (2016). *Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutuminen Suomeen*. Tutkimuskatsauksia 2016. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/16_06_06_Tutkimuskatsauksia_7_Yijala.pdf. Luettu 13.10.2022.
- Nevalainen, Pekka (1999). *Viskoi kuin luojia kerjäläistä: Venäjän pakolaiset Suomessa 1917–1939*. Helsinki: SKS.
- Rask, Shadia (2018). *Diversity and Health in the Population: Findings on Russian, Somali and Kurdish origin populations in Finland*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/233970>. Luettu 17.10.2022.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) arkisto, perinteen ja nykykulttuurin kokoelma (SKS KRA). Inkeri ja inkeriläisyys – muistot talteen, arkistot haltuun -hankkeen haastattelu: SKS KRA. Inkerinsuomalaisen Irja Liimataisen haastattelu 18.2.2019 Viitasaarella. Haastattelijana Outi Kähäri. SKSÄ 9. 2019.
- Turjanmaa, Elina (2022). Pakkomuuttojen ja vainon kokemisen ylisukupolviset jäljet: inkeriläisen toisen ja kolmannen pakkomuuttosukupolven hyvinvointi Suomessa. *Psykologia*, 57 (3), 250–283.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöä osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

NÄKÖKULMA

ANU CASTANEDA, tutkimuspäällikkö, THL

Castaneda johtaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella maahanmuuttoon ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää tutkimus-, kehittämis- ja vaikuttamistyötä. Lisäksi hän työskentelee kliinisenä psykoterapeuttina omassa praktiikassaan.

SHADIA RASK, tutkimuspäällikkö, THL

Rask on tutkinut erityisesti maahanmuuttoon ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä terveyseroja väestössä, muun muassa syrjäntäkemusten yleisyyttä ja yhteyttä terveyteen ja hyvinvointiin.

SYRJINTÄKOKEMUSTEN TAAKKA SEURAA SUKUPOLVELTA TOISELLE

Vanhempien psyykkiset ongelmat, riippumatta niiden juurisyistä, ovat tutkitusti yhteydessä heidän lastensa psyykkisiin ongelmiin. Näin on tietävästi kaikissa väestöryhmissä.

Turjanmaan, Kähärin ja Leinosen ansiokkaassa artikkelissa *Ylisukupolviset siirtymät ja vanhempien kokeman syrjinnän merkitys jälkeläisten hyvinvoinnille* tarkasteltiin inkeriläisvanhempien Suomessa kokeman syrjinnän yhteyttä heidän aikuisten lastensa (eli ns. toisen sukupolven) psyykkiseen hyvinvointiin ja elämäntilaan. Ylisukupolvisuus ja taakkasiirtymät on tärkeä aihe, jota on tutkittu verrattain vähän tutkimusasetelmällisen haastavuutensa vuoksi. Aiheen ajankohtaisuutta korostaa lukuisat pakotettua muuttoliikettä synnyttävät pitkittyneet konfliktit eri puolilla maailmaa, viimeisimpänä Ukrainasta so-
taa pakenevien tilanne. Tutkittu tieto on tärkeää, jotta sukupolvien yli välittyvää huonovointisuutta osataan ehkäistä ja hyvinvointia ja vanhemmuutta tukea.

Turjanmaan ja kumppaneiden tutkimuksen tulokset ovat merkityksellisiä, ja osoittavat ylisukupolvista taakkasiirtymää, eli yhteyttä vanhemman Suomessa kokeman syrjinnän ja tämän aikuisen lapsen psyykkisen kuormittuneisuuden ja heikoksi koetun elämänlaadun välillä. Ylisukupolvisen ketjun paikantamisen lisäksi tulosten merkityksellisyttä korostaa se, että ne ohjaavat huomiomme suomalaisessa yhteiskunnassa koettuihin epäkohtiin sen sijaan, että pyrkisimme löytämään syitä huonovointisuudelle ainoastaan ennen Suomeen muuttoa koetuista elämän epäkohdista.

Mutta mikä kaikki voi selittää ja välittää tällaista ylisukupolvista taakkasiirtymää? Poikkileikkaus-

asetelma rajoittaa tämän yhteyden tarkempien mekanismien empiiristä tarkastelua, mutta kiinnostavaa on silti pohtia, mitä reittejä pitkin yhteys voisi tosielämässä muodostua.

Mikä osuus tulee yksinkertaisesti siitä, että lapsi on joutunut todistamaan vanhempansa kokemaa syrjintää ja sen tuottamaa kärsimystä vanhemmassaan, ja tämä jättää siinä määrin suuria haavoja lapsen psyykeen, että se näyttäytyy vielä aikuisuudessaakin mielenterveyden ongelmina ja heikkona elämänlaatuna?

Entä mikä osuus syntyy siitä, että syrjäntäkoke-
mukset heijastuvat kielteisellä tavalla vanhemman psyykeen ja sitä kautta vanhempi-lapsi-suhteseen, näin aiheuttaen psyykkistä vaikeutta myös lapsessa? Vanhempien psyykkiset ongelmat, riippumatta niiden juurisyistä, ovat tutkitusti yhteydessä heidän lastensa psyykkisiin ongelmiin. Näin on tietävästi kaikissa väestöryhmissä.

Mikä osuus syntyy puolestaan siitä, että syrjintää kokeneiden vanhempien lapset ovat myös itse kokeneet syrjintää esimerkiksi perheen käyttämän kielen, jaetun sosioekonomisen aseman tai muun vastaavan taustatekijän vuoksi, ja heidän omat syrjäntäkokeuksensa synnyttävät psyykkisiä ongelmia ja heikkoa elämänlaatua?

Mikä tulee sellaista reittiä pitkin, että syrjäntäkokeuksista on puhuttu kotona, ja siten syrjinnän havaitseminen ja sitä kautta kokeminen on tullut todennäköisemmäksi myös toiselle sukupolvelle, aiheuttaen psyykkistä kuormaa? Toisaalta syrjin-

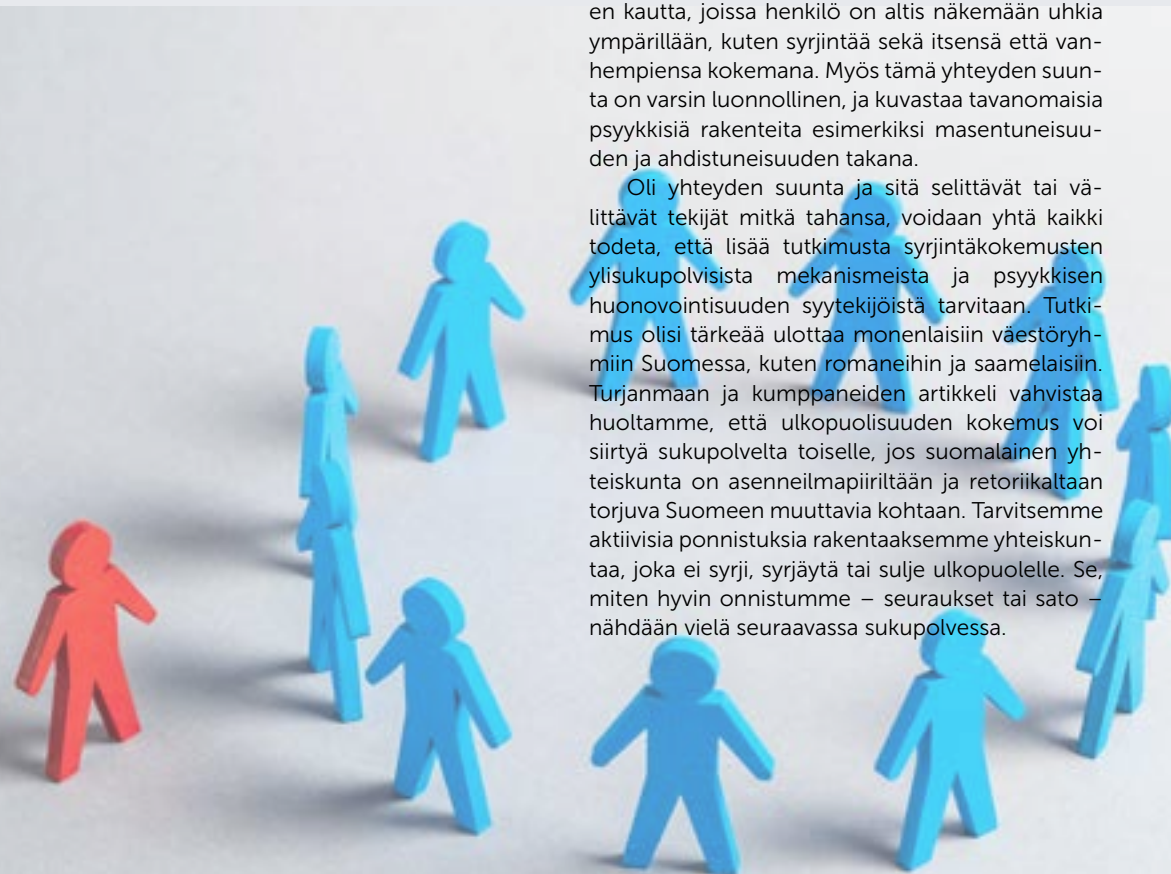
Ylisukupolvisen ketjun paikantamisen lisäksi tulosten merkityksellisyttä korostaa se, että ne ohjaavat huomiomme suomalaisessa yhteiskunnassa koettuihin epäkohtiin sen sijaan, että pyrkisimme löytämään syitä huonovointisuudelle ainoastaan ennen Suomeen muuttoa koetuista elämän epäkohdista.

täkokeuksiin liittyvä puhumattomuus ja häpeä voi sekin aiheuttaa turvattomuutta ja psyykkistä kuormittuneisuutta. Syrjinnän vuoksi vanhempi on voinut joutua piilottelemaan tai salailemaan jotain itsessään ja identiteetissään. Tämä voi synnyttää perheessä jaettua kokemusta ja uskomusta omasta huonomuudesta, mikä on mielenterveydelle haitaksi.

Entä mikä voisi syntyä sellaista reittiä pitkin, että henkilö, joka on altis tai harjaantunut havaitsemaan syrjintää itseensä kohdistuen, on saattanut todennäköisemmin havaita ja hahmottaa sitä myös vanhempiensa kokemana? Toisaalta on tärkeä huomata, että syrjintää esiintyy yhteiskunnassa riippumatta siitä, onko yksilö itse kokenut tai tunnistanut syrjäntätilanteita vai ei. Esimerkiksi rakenteellinen syrjintä voi vaikuttaa heikompiin työllistymismahdollisuuksiin ja siten perheen sosioekonomiseen asemaan, aiheuttaen huono-osaisuuden ja mielenterveyttä kuormittavien tekijöiden kasautumista.

Lopuksi kausaalioletus voidaan kääntää myös toisinpäin: psyykinen huonovointisuus voi ilmentyä sellaisten havainnointi- ja uskomusjärjestelmien kautta, joissa henkilö on altis näkemään uhkia ympärillään, kuten syrjintää sekä itsensä että vanhempiensa kokemana. Myös tämä yhteyden suunta on varsin luonnollinen, ja kuvastaa tavanomaisia psyykkisiä rakenteita esimerkiksi masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden takana.

Oli yhteyden suunta ja sitä selittävät tai välittävät tekijät mitkä tahansa, voidaan yhtä kaikki todeta, että lisää tutkimusta syrjäntäkokeusten ylisukupolvisista mekanismeista ja psyykkisen huonovointisuuden syytekijöistä tarvitaan. Tutkimus olisi tärkeää ulottaa monenlaisiin väestöryhmiin Suomessa, kuten romaneihin ja saamelaisiin. Turjanmaan ja kumppaneiden artikkeli vahvistaa huoltamme, että ulkopuolisuuden kokemus voi siirtyä sukupolvelta toiselle, jos suomalainen yhteiskunta on asenneilmapiiriltään ja retoriikaltaan torjuva Suomeen muuttavia kohtaan. Tarvitsemme aktiivisia ponnistuksia rakentaaksemme yhteiskuntaa, joka ei syrji, syrjäytä tai sulje ulkopuolelle. Se, miten hyvin onnistumme – seuraukset tai sato – nähdään vielä seuraavassa sukupolvessa.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

”JOSKUS SUOMESSA TULEE IKÄVÄ VIROON” YLIRAJAINEN PERHE-ELÄMÄ LASTEN NÄKÖKULMASTA

Siirtolaisuuden, myös turvapaikan hakemisen tai ulkomailla työskentelemisen, yleisin ilmaistu syy on vanhempien pyrkimys taata parempi elämä ja tulevaisuus lapsilleen. Mutta millaisia ovat lasten omat ajatukset maiden välillä liikkumisesta?

PIHLA MARIA SIIM
Assistentti | Tarton yliopisto

LAURA ASSMUTH
Professori | Itä-Suomen yliopisto

Kuva: Adobe Stock

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Perheiden muuttopäätösten taustalta löytyy usein ajatus lasten hyvinvoinnista, näin myös Viron ja Suomen välisessä muuttoliikkeessä. Tutkimuksessa on harvemmin tavoitettu lasten omia ajatuksia kahden maan välillä liikkumisesta. Lasten kokemukset avaavat perheiden ylirajaista arkea uudeltaisesta näkökulmasta, mihin keskityimme vuosina 2012–2019 toteutettuihin tutkimushankkeisiin pohjautuen. Mitä lapset kertovat toiseen maahan muutosta? Millaisia ovat lasten kuvaukset ylirajaisesta arjesta ja kahteen maahan kiinnittymisestä, siihen liittyvistä iloista ja suruista? Kuinka arjen rytmittyminen koulun ja lomien ympärille sekä tärkeät ihmissuhteet vaikuttavat lasten kokemuksiin paikoista?

Olemme haastatelleet, piirittäneet ja saduttaneet perheidensä kanssa Suomeen muuttaneita 3–14-vuotiaita lapsia. Metodologiset valintamme tukevat tavoitetta saada lasten ääni kuuluviin. Sadutuksessa tutkija kirjaa sana sanalta muistiin lasten kertoman tarinan. Keskityimme artikkelissamme näihin tarinoihin, joissa on havaittavissa mielikuvituksen ja todellisuuden toisiinsa kietoutuminen. Tarinat pohjautuvat kuitenkin selkeästi lasten omiin kokemuksiin, jotka asettuvat dialogiin aikuisilta omaksuttujen tulkintojen kanssa. Sadutus on tarjonnut myös tutkimukseen osallistuneille lapsille väylän ilmaista maasta toiseen muuttamiseen liittyviä tunteitaan.

2000-luvun globaaleissa muuttoliikkeissä korostuvat perheiden muuttaminen maasta toiseen sekä yhteyksien ja siteiden ylläpitäminen kahden tai useamman maan välillä. Lapset ovat monella tapaa nykyajan muuttoliikkeiden keskiössä: perheiden aikuisten muuttopäätösten taustalta löytyy hyvin usein ajatus lasten hyvinvoinnista, näin myös Viron ja Suomen välisessä ylirajaisessa kontekstissa (ks. Tietolaatikko 1). Siirtolaisuuden, myös turvapaikan hakemisen tai ulkomailla työskentelemisen, yleisin ilmaistu syy on vanhempien pyrkimys taata parempi elämä ja tulevaisuus lapsilleen. Mutta millaisia ovat lasten omat ajatukset maiden välillä liikkumisesta?

Valtiollisia rajoja ylittävää muuttoliikettä on toistaiseksi tutkittu lasten näkökulmasta yllättävän vähän. Tiedämme, että muuttoliike vaikuttaa lapsiin riippumatta siitä, muuttavatko he itse rajojen yli, vai pysyvätkö kotimaassaan vanhempiensa muuttaessa ulkomailla tai käydessä töissä toisessa maassa. Jo yhden perheenjäsenen muutto toiseen maahan johtaa ylirajaiseen perhe-elämään, jossa perheenjäsenet elävät osan aikaa tai pysyvästi erossa toisistaan, ja kuitenkin samalla ylläpitävät yhteisen hyvinvoinnin ja yhtenäisyyden tunnetta, ’perheyttä’, joka säilyy yli kansallisten rajojen (Bryceson & Vuorela 2002, 3).

Lasten kokemukset voivat valottaa perheiden maasta toiseen muuttamista ja ylirajaista perhe-äkeä uudeltaisesta näkökulmasta. Tätä tarkastelemme artikkelissamme vuosina 2012–2019 toteutettuihin tutkimushankkeisiimme nojautuen (ks. Tietolaatikko 2). Pyrimme vastamaan seuraaviin kysymyksiin: Miten virolaiset lapset kertoivat muutostaan Suomeen? Millaisia olivat lasten kuvaukset perheidensä ylirajaisesta arjesta sekä kahteen maahan ja paikkaan kiinnittymisestä, näihin liittyvistä tunteista, iloista ja suruista? Aineistona käytämme sadutusmenetelmällä kerättyjä lasten tarinoita ja piirustuksia. Sadutus on suomalaisten kasvatustieteilijöiden 1980-luvulla kehittämä tutkimusmenetelmä, jossa tutkija kuuntelee mitä ja miten lapset itse puhuvat, ilman että arvotetaan lasta tai hänen ajatuksiaan tai käsityksiään (Karlsson 2003).

Muuttoliiketutkimukseen sovellettuna ajatus lasten itsenäisestä toimijuudesta on suhteellisen uusi. Lapset on tutkimuksen parissa useimmiten mielletty uuteen kotimaahan integroitumisen välineinä, vanhempien puutteellisen kielitaidon kartuttamisen luonnollisina apureina, ja/tai suojelun tarpeessa olevina, erityisen haavoittuvina yksilöinä. Vasta viime aikoina muuttoliikkeiden tutkijat ovat alkaneet kiinnittää huomiota lasten haavoittuvuuden lisäksi heidän toimijuuteensa, subjektiivisiin kokemuksiinsa ja heidän näkökulmansa ainutlaatuisuuteen. On kuitenkin tärkeää huomata, että sinänsä tervetullut toimijuuden korostaminen ei poista lasten tutkimisen monia metodologisia ja eettisiä vaikeuksia. Aikuisen tutkijan on aina hyvin vaikeaa saada selkoa perheiden elämästä ja lasten toimijuudesta siinä (esim. Strandell 2010; Assmuth ym. 2018).

Tutkimusaineisto ja -metodi

Olemme haastatelleet, piirittäneet ja saduttaneet perheidensä kanssa Virosta Suomeen muuttaneita 3–14-vuotiaita lapsia. Metodologiset valintamme tukevat tavoitetta saada lasten ääni ja toimijuus esille, ja aikuiset ymmärtämään heidän näkökulmaansa. Ensimmäisessä tutkimushankkeessamme (ks. Tietolaatikko 2) haastatelimme 6–12-vuotiaita lapsia. Huomasimme kuitenkin, että haastattelu ei ollut paras mahdollinen lähestymistapa varsinkaan tutkittaessa alle 10-vuotiaita lapsia. He vastasivat haastattelevan aikuisen kysymyksiin usein varsin lyhyesti. Lapset elävät vahvasti hetkessä ja jossain määrin myös tulevaisuuteen suuntautuen. Lasten kanssa yhdessä piirtäminen ja leppoisa juttelu pienissä ryhmissä tarjosivat jo enemmän kokemusten jakamista, minkä innoittamana päätimme kokeilla sadutusta menetelmänä. Sadutustuokio alkaa siten, että osallistujaa (lasta, aikuista) pyydetään kertomaan tarina, ja saduttaja kirjaa sen sana sanalta

Tietolaatikko 1. Virolaiset Suomessa

Viron ja Suomen välille on muodostunut Neuvostoliiton hajoamisen ja Euroopan unionin vuoden 2004 itälaajentumisen jälkeen tiheän liikkuvuuden ylijäräinen tila.

Muuttoliike Virosta Suomeen – kuten myös muihin ”vanhoihin” EU-maihin – lisääntyi merkittävästi vuoden 2004 jälkeen. Työperäisen liikkuvuuden osuus kasvoi olennaisesti.

Muuttajista noin puolet on naisia. Miehiä on enemmistö niiden joukossa, jotka työskentelevät ulkomailla mutta asuvat vakituisesti Virossa.

Vuoden 2021 lopulla Suomessa asui pysyvästi lähes 52 000 Viron kansalaista, jotka muodostavat Suomen suurimman ulkomaan kansalaisten ryhmän. Tämän lisäksi Suomessa käy epävirallisesti, ajoittaisesti tai kausiluonteisesti töissä kymmeniä tuhansia virolaisia.

Virosta Suomeen suuntautuvan työperäisen maastamuuton luonne on koko 2000-luvun ajan muuttanut enemmän perhemuuton suuntaan: on yhä tavallisempaa, että jossain vaiheessa vanhemman ulkomailla työskentelyä lapsetkin muuttavat maasta toiseen. Vuonna 2021 Suomessa vakituisesti asuvista virolaisista 18 % oli 0–14-vuotiaita lapsia.

muistiin muuttamatta tai korjaamatta sitä. Tämän jälkeen saduttaja lukee tarinan ääneen, ja osallistujalla on halutessaan mahdollisuus muuttaa sitä.

Tutkijat Pihla Maria Siim ja Keiu Telve toteuttivat vuonna 2018 sadutustuokioita pääkaupunkiseudulla sijaitsevilla päiväkodeilla ja kouluissa, tavaten 3–14-vuotiaita virolaisia lapsia. Kaiken kaikkiaan saduttamiseen ja piirittämiseen osallistui 66 lasta. Lasten vanhemmilta pyydettiin tietoon perustuva suostumus lasten osallistumisesta sekä tarinoiden ja piirrostun julkaisua varten. Sadutustuokioiden onnistuminen edellytti myös lasten omaa halukkuutta osallistua. Tarinoista (27) ja piirrustuksista on julkaistu vironkielinen lastenkirja (Siim & Telve 2019), ja tieto tarinoiden päätyemisestä kirjaksi innosti lapsia osallistumaan. Sadutus toteutettiin viron kielellä, mikä on Telvein äidinkieli ja Siimin äidinkielen tasoinen kotikieli.

Siim ja Telve muokkasivat sadutusmenetelmää jonkin verran, työskennellen tavallisesti 2–4 lapsen pienryhmissä ja pyytäen lapsia keksimään ja kertomaan tarinoita johonkin tutkimukseen liittyvästä teemasta. Tutkijat pyysivät lapsia kertomaan tarinan, jossa päähenkilö muuttaa Virosta Suomeen, tai menee kouluun Suomessa. Osalle ryhmistä annettiin teemaksi pohtia tarinassa päähenkilön lempipaikkoja, Viron lomaa, joulun viettoa, ystävien kanssa puuhastelua tai sitä, mitä hän tekee suureksi kasvettuaan. Kun tarina oli valmis, lapsia pyydettiin vielä piirtämään tarinaansa liittyviä kuvia.

Sadutus metodina yhdistää luovasti faktaa ja fiktiota. Lasten kertomuksissa on mielenkiintoi-

sesti havaittavissa mielikuvituksen ja todellisuuden toisiinsa kietoutuminen. Tarinat pohjautuvat kuitenkin selkeästi lasten omiin kokemuksiin, jotka asettuvat dialogiin aikuisilta omaksuttujen tulkintojen kanssa. Sadutus on myös tarjonnut tutkimukseen osallistuneille lapsille väylän ilmaista muuttamiseen liittyviä tunteita (ks. myös Siim 2020). Työskentely pienryhmissä antoi lapsille mahdollisuuden keskustella ja neuvotella omista kokemuksistaan myös toisten lasten, ei ainoastaan tutkijoiden kanssa.

Sadutus, tunteiden ilmaiseminen ja mielikuvitus

Lapset ovat ympäristönsä suhteen tarkkaavaisia ja havaitsevat aikuisten näkökulmasta yllättäviäkin asioita, jotka tulevat esille sadutustuokioiden aikana. Aikuiset ja lapset muistavat asioita eri tavoin, ja lasten vastauksissa on myös paljon liioittelua ja omaperäisiä tulkintoja. Myös Suomeen muuttamisen syistä puhuttaessa lapset voivat tarjota omia tulkintojaan aikuisten selitysten rinnalle. Muutto voi heidän näkökulmastaan tuntua mielivaltaiselta tai jopa pakotetulta. Esimerkiksi eräs 7-vuotias poika selitti perheensä muuttoa näin: ”Mut kyl mä tiedän miks me muutettiin Suomeen. Meiän pihalla asui sellainen tosi vihainen koira ja me kaikki pelättiin sitä. Siks meiän piti muuttaa.”

Saduttaessaan tutkijat antoivat tietoisesti lapsille mahdollisuuden käyttää mielikuvitustaan: hei-

Tietolaatikko 2. Tutkimushankkeet:

”Rajojen yli liikkuvat perheet: lasten näkökulmia maahanmuuttoon Euroopassa.”
Koneen säätiö, 2012–2014.

”Liikkuvuuden eriarvoisuus: ylijäräisten perheiden sidokset ja yhteenkuuluvuus pohjoismaisessa muuttoliikekontekstissa”
(TRANSLINES).

Suomen Akatemia, 2015–2019.

”Eriarvoisuus liikkeessä: ylijäräiset perheet Virossa ja Suomessa – tiedettä, taidetta ja journalismia ylijäräisesti” (EST-FIN).

Koneen säätiö, 2016–2019.

dän ei tarvinnut kertoa omista kokemuksistaan minä-muodossa. Hyvin monen tarinan kohdalla on silti selvää, että lapset tukeutuivat niitä keksiessään ainakin osittain omiin kokemuksiinsa. Tätä tulkittaa tukevat myös vapaamuotoiset keskustelut ennen sadutusta ja sen jälkeen, sekä piirittämisen yhteydessä.

Tarinan ”Martin elämä ja kiva Viro” keksivät 9- ja 10-vuotiaat pojat yhdessä. Tarinan päähenkilö Mart on kymmenvuotias ja asuu rivitalossa. Toinen pojista kertoi, että myös hänen perheensä unelmoi rivitalossa asumisesta ja koiran ottamisesta. Lisäksi hän sanoi tuntevansa samoin kuin Mart: ”Mullakin on [Virossa] iloisempi tunne. Ja mäkin käyn joskus mummin ja vaarin luona kylässä.” Poika kertoo Virosta Suomeen matkustamisesta seuraavasti: ”Kun me tullaan Virosta, niin mulla on sellainen tunne, että mä katson aina ikkunasta ulos ja vilkutan [sanoo sanan suomeksi] Viroille ja sanon hiljaa mielessäni tsau, Viro!” Pojat päättävät yhdessä sisällyttää matkustusepisodin tarinaansa.

Kertomukset antavat osviittaa siitä, millaisia tilanteita lapset osaavat kuvitella tapahtuviksi, ja millaisia tunteita ja unelmia he ajattelevat tarinan päähenkilön voivan kokea. Joskus juuri keksityn tarinan avulla on helpompi ilmaista omia toiveita ja tunteita. Tutkijalle keksityt tarinat voivat kertoa lapsista ja heidän kiinnostuksen kohteistaan jopa enemmän kuin faktuaaliset tarinat. Von Benzon toteaa, että ”epätosien” tarinoiden merkitystä ei pidä aliarvioida; jos niitä pidetään vähemmän arvokkaina kuin ”tosia”, tullaan samalla hiljentäneeksi tärkeä osa lapsen toimijuudesta (von Benzon 2015, 338).

On kiinnostavaa seurata, millaisia tunteita lapset antavat päähenkilöidensä tuntee – mitä he lasten mielestä pelkäävät, mitkä asiat heitä surettavat ja mistä he unelmoivat. Useat lapsista kuvasivat surua tai haikeutta, jota tarinoiden päähenkilöt tuntevat ollessaan erossa perheenjäsenistään: ”Hän tykkää asua Suomessa, mutta hän on surullinen. Äiti ja isi lähtevät Viroon.” (”Markon tarina”, 4–5-vuotiaat lapset); ”Siim tuntee itsensä yksinäiseksi koska mummi ja pappa ei ole mukana. [...] Hän tuli Suomeen vain hetkeksi, oikeasti hän asuu Virossa.” (”Siimin tarina”, 4–5-vuotiaat pojat); ”Joskus Suomessa tulee ikävä Viroon, mutta hän ei kerro siitä muille.” (”Madisen tarina”, 8-vuotiaat lapset).

Tarinoihin sisältyy realistisilta tuntuvia kuvauksia perhesuhteista, ystävyystunteista, kouluarjesta ja kiusaamisesta. Arkielämän aineelliset seikat, kuten ruoka, kodinkoneet ja lelut, ovat myös tarinoissa läsnä. Toisaalta ne sisältävät myös lasten itse keksimiä fantasiaelementtejä. Lapset kertoivat yksityislentokoneesta, jota tarinan päähenkilö saa vapaasti käyttää, mahdollisuudesta ostaa tavaroita ilman rahaa, tai Suomessa tapahtuvasta

Kuva 1: 9-vuotiaan pojan piirtämässä kuvassa näkyy Suomessa tapahtunut räjähdys sekä Kasparin perhe ja kissa muuttamassa Suomeen. Oikeassa reunassa on Ülemisten kauppakeskus, missä Kaspar ja Jasper ystävästyivät.

Kuva 2. "Toi musta on trampoliini, noi siniset on uima-altaita. Ja noi kaks taloa on Suomen talo ja Viron talo. Kuvassa on myös mummi" (8-vuotias tyttö).

valtavasta räjähdyksestä, joka pakottaa suomalaiset muuttamaan Viroon:

Kaspar ja Jasper asuivat Suomessa. Jasperin äiti tykkäsi Suomen luonnosta. Kasparin äiti ajatteli, että Kasparin on helpompi oppia Suomessa. He muuttivat takaisin Viroon koska heille tuli kova ikävä ja Suomessa tapahtui iso räjähdys ja he lensivät Viroon. [...] Heistä on kiva asua Virossa, koska siellä on lämmin koti ja hyvä ruoka. Jasperilla on kiva kissa ja paljon ystäviä, joiden kanssa voi leikkiä. Myös koulussa on hyvää ruokaa. Suomessa asumisesta he ei kovin paljon juttele: he oli siellä tosi kauan ja käyvätkin siellä välillä, ei siitä ole paljon mitään kertomista. He osaa vieläkin suomen kieltä mutta käyttää sitä tosi vähän, vaikka Virossa on Suomessa tapahtuneen räjähdysen jälkeen paljon suomalaisia ("Kasparin ja Jasperin seikkailut", kertojat 9- ja 10-vuotiaat pojat).

Lapset kertovat Suomeen muutosta

Lasten ymmärrys muuttamisesta, eri maissa elämisestä ja maiden välillä liikkumisesta poikkeaa aikuisten antamista kuvauksista: lasten kertomukset kiinnittyvät hetkeen ja tiettyihin läheisiin ihmisiin, paikkoihin, elämiin, sekä ruumiillisiin ja aistimuk-

sellisiin kokemuksiin. On tärkeätä huomata, että lapset osallistuvat, reagoivat ja sopeutuvat heille merkittävien aikuisten, kuten vanhempiensa, muuttopäätöksiin. Tutkimusryhmämme ja muiden etnografista lapsuustutkimusta tehneiden analyyseistä käy hyvin ilmi, että lapset tulkitsevat uudelleen sekä usein myös vastustavat ja kritisoiivat aikuisten valintoja. Esimerkiksi Virossa Suomeen muuttamisen yllätyksellisyys ja lapsen kokemus ulkopuolisuus muuttopäätöstä tehtäessä heijastuvat tarinoinhin. Toisaalta lapset rakentavat kerronnassaan toimijuutta, esimerkiksi "me-puheella", kuvaten itsensä yhtenä perheen muuttopäätöksen tekijöistä, kuten 10-vuotias Andreas teki: "Isä oli täällä Suomessa aikaisemmin töissä [...] mutta sitten me ei haluttu enää olla niin, että olemme erillään ja sitten ajatelimme tulla kanssa Suomeen asumaan."

Martinin tarinan keksivät kaksi 9–10-vuotiaasta poikaa. Kertomuksessa kuvataan useiden lasten tarinoissa toistuvien yksityiskohtien avulla mielenkiintoisella tavalla arkea ja koko perheen kokemuksia Virossa, mikä kertoo yhtäältä lasten huomiokyvystä ja toisaalta siitä, miten helposti he omaksuvat ja toistavat aikuisten tulkintoja.

Martin muuttaa Suomeen asumaan yhdessä äiti Kessun ja isä Andreaxen kanssa. Hänen siskonsa on Mari. He ei enää halua asua Virossa, koska siellä on koko

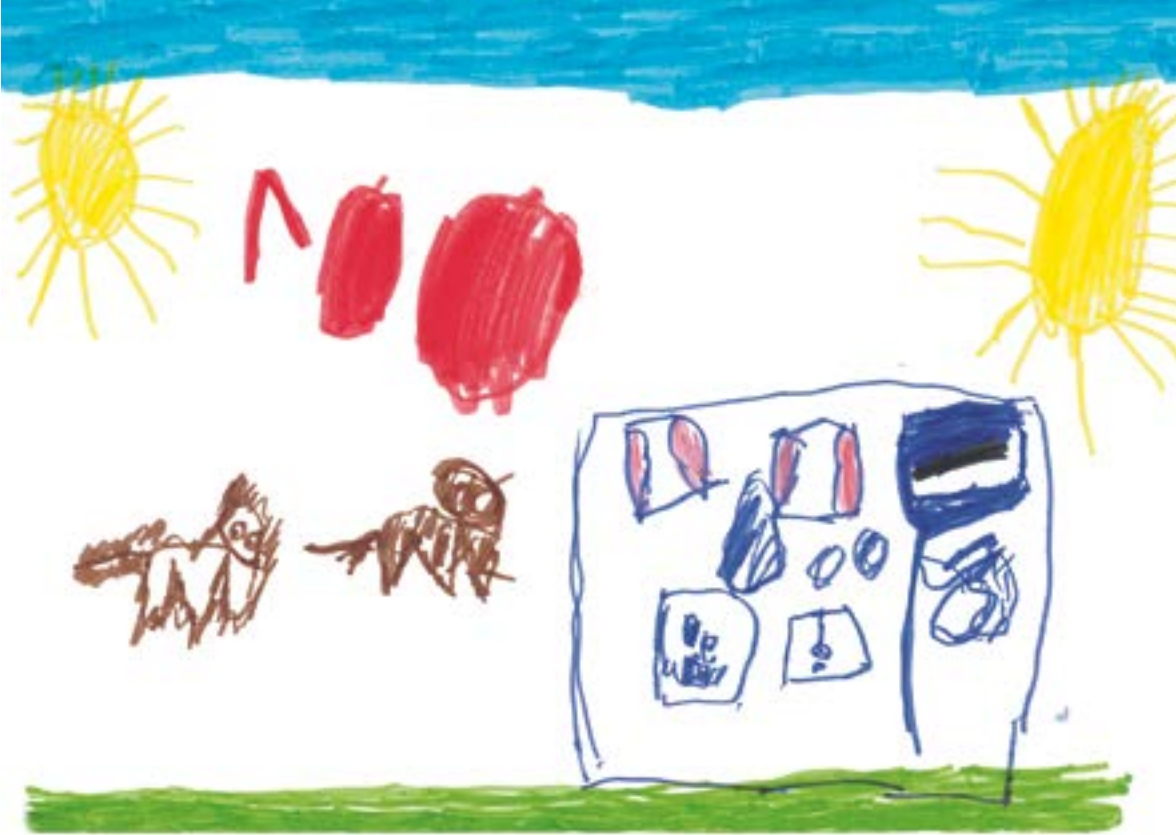
ajan kiire ja pitää reissata edestakaisin työn ja kodin välillä. Heillä on raskas työ ja he saavat paljon rahaa, mutta Suomessa he saisivat myös paljon rahaa ja työ olisi helpompaa. Martinin äiti rupeaa kaupanmyyjäksi, hän osaa vähän suomea. Martinin isä oli Virossa rakentaja ja Suomessa hän saa tehdä samaa työtä. Heillä on mukana musta koira nimeltään Panter. [...] He myyvät oman kotinsa Virossa koska tarvitsevat rahaa että voisivat ostaa Suomessa tavaroita ja uuden kodin. Vähän sääli, se oli kiva talo. [...] Suomessa he asuvat kerrostalossa, Espoossa. Kun he pääsevät asuntoon he näkevät, että se on tosi kaunis. Talo on kultainen. Sitä he ei kyllä ikinä halua myydä, se on suuri ja kaikki mahtuvat sinne. Koiratkin saavat olla siellä. [...] Sitten kun Martin kasvaa isoksi hän jää Suomeen, koska Suomessa on rauhallista ja Martinin mielestä täällä on hyvä elää.

Aikuisten maailma rahamurheineen on löytänyt tiensä lasten tarinoinhin. Lapset puhuivat usein rahasta kertoessaan muuttamisesta ja matkustamisesta. Esimerkiksi 8-vuotias tyttö kertoi: "Me käydään [Virossa] kerran vuodessa, koska meillä ei ole rahaa käydä siellä koko ajan." Tarinoissa mainittiin usein myös lemmikkieläimet ja se ikävä seik-

ka, ettei niitä aina voitu ottaa mukaan Suomeen, varsinkaan vuokra-asuntoon. Monessa tarinassa päähenkilöllä tai tarinan kertojalla on ollut Virossa kotonaan enemmän tilaa, tai perheellä on ollut suurempi talo, etenkin maaseudulta Suomeen ja pääkaupunkiseudulle muutettaessa. Kuitenkin myös Suomen kotien hyvistä ominaisuuksista mainitaan: kahdessa eri tarinassa päähenkilö asuu peräti kultaisessa (kullatussa) talossa.

Eräs lasten kertomuksissa esiin tuleva eroavaisuus on Suomen Viroa suurempi monikulttuurisuus. Lasten omien huomioiden ja osaksi varmaankin aikuisten puheiden pohjalta lasten tarinoissa esiintyy "mustia" ja "ruskeita ihmisiä". Koulusta puhuessaan lapset kuvasivat monikulttuurisuuden teemaa yleensä neutraalisti, ei arvostellen. Monet lapset mainitsivat, että heidän luokallaan on lapsia useasta eri maasta: "Meidän luokalla on seitsemän eri maata" (10-vuotias tyttö); "Mun ystävä on hindu, mutta hän ymmärtää viron kieltä" (8-vuotias poika). Hieman negatiivisemmassa sävyssä lapset kertoivat siitä, että opettaja ei haluaisi heidän puhuvan keskenään viron kieltä: "Kun mun luokkakaveri puhuu mulle viroa mä vastaan hänelle suomeksi. Meidän luokassa ei saisi puhua omaa kieltään. Opettaja suuttuu, jos puhutaan salakieltä" (10-vuotias tyttö).

Koulukiusaamisen teemaa sivuttiin muuttamisessa tarinoissa. 11-vuotiaiden poikien kertomus oli

Kuvitus: Lasten piirroksia. EST-FIN -projektin tutkimusmateriaalit, Siim ja Telve.

Kuva 3. Lämpöisyyden tunne on sekä kuvaannollisesti että konkreettisesti läsnä myös lasten piirroksissa. Edellä olevasta tarinasta 6-vuotias kertojatyttö piirsi koiran ja kissan sekä kaksi aurinkoa, "koska Virossa on niin lämmintä". Numero 100 viittaa sekin (Viron) kesän lämpöön. Talon eteen tyttö piirsi Viron sinimustavalkaan lipun.

nimeltään "Ystävyystarina". Se kertoi eri taustaisista lapsista ja siitä, kuinka nämä ystävyistyivät ja auttoivat toinen toisiaan. Tarinan päähenkilöistä pojat kertoivat, että yksi heistä on "venäläinen-suomalainen", toinen "virolainen-suomalainen" ja kolmas "tavallinen suomalainen". Lapset siis tekevät aikuisten lailla kieleen, kansalaisuuteen ja etniseen taustaan perustuvia eroja, mutta ne eivät vaikuta hierarkkisilta vaan pikemminkin käytännöllisiltä.

Lasten ylirajainen arki: koti kahdessa maassa

Lasten kuvauksissa omasta tai päähenkilön elämästä kahdessa eri maassa ja maiden välillä on pääpaino erilaisissa konkreettisissa yksityiskohdissa. Lapset tietävät erittäin hyvin, keiden luona he Virossa käyvät, mutta paikkoja ja etäisyyksiä Virossa ja Suomessa on hankalampi hahmottaa. Vaikuttaa siltä, että lapsille ei ole aina kovin olennaista tapahtuuko liikkuminen paikkojen välillä yhdessä vai kahdessa maassa. Esimerkiksi 6-vuotias poika kuvaili Viron suuria saaria seuraavasti: "Saarenmaa, Hiidenmaa ja Muhumaa, sellaiset maat, jotka sijaitsee Viron lähellä on Viroa." Lapset myös usein piirsivät Suomen ja Viron kodit vierekkäin, kuten edellisellä sivulla olevassa 8-vuotiaan tytön piirustuksessa.

Lasten tarinoista ilmenee, että arjen rytmittyminen koulun ja lomien ympärille sekä tärkeät ihmissuhteet vaikuttavat merkittävästi heidän kokemuksiinsa paikoista. Suomi merkitsee useimmille lapsille arkea, koulua ja talvea, Viro taas juhlaa, lomaa ja kesää. Virossa oleskeluun liittyy usein positiivisia mielikuvia, vaikka itse matkustaminen – paikasta toiseen siirtyminen – voidaan kokea myös väsyttävänä ja ärsyttävänä. Lasten ikävä Viroon liittyy hyvin usein isovanhempiin. Lasten ja isovanhempien suhteesta kerrotaan hyvin monissa tarinoissa. Isoäiti saattaa esimerkiksi antaa tehdä sellaisia asioita, joita lapsi omassa kodissaan ei saa tehdä, tai hän tarjoaa hellyyttä ja ihmeellisen hyvää ruokaa. 6- ja 7-vuotiaat tytöt keksivät tarinan nimeltä "Loma Virossa":

Annika menee kesälomalla Viroon. Hän tykkää olla Virossa ja mummi antaa paljon makeaa, kaakaotakin. Annikasta on kivaa, ettei mummi suutu hänelle mistään, kun Annika on niin kiltti. Annika saa laittaa hisuväriäkin tukkaansa. Mummilla on hauva ja kisu: Tessa ja Bella! [...] Mummilla on kaunis vanha koti, jonka pihassa on omenapuu ja nurmikko. He soittavat mummille, että ovat jo ihan kohta perillä. Mummi tulee

ovelle vastaan ja halaa lasta portailla (6- ja 7-vuotiaat tytöt).

Tarinoidessaan konkreettisesta kahden maan välillä liikkumisesta lapset samalla kertoivat ikävän tunteesta molempia maita kohtaan. Monet sadutukseen osallistuneet lapset näkivät (päähenkilön) tulevaisuuden molemmissa maissa. Kahden 9- ja 10-vuotiaan tytön keksimässä tarinassa nimeltä "Tyttö ja poika" yksi päähenkilöistä unelmoi siitä, että Suomen ja Viron välinen tunneli tekisi kahden maan välillä liikkumisen helpommaksi. Samassa tarinassa Danil puolestaan iloitsee Virossa muutosta, ollen samalla surullinen Suomesta lähdön takia:

[...] Danilin muistot on Virossa ja hänen sukupuu on siellä, siksi hän tahtoo muuttaa Virossa. Hänelle tulee silmiin ilon kyneleet kun hän lähtee takaisin, kun hän saa taas olla Virossa. Toisaalta, Suomestakin on kurja lähteä pois, vaikka hän pääsee kotiinkin, sinne missä on syntynyt. Danil on töissä automyyjänä Virossa ja välillä hän opettaa viron ja venäjän kieliä sijaisopettajana. Danil alkaa asumaan Pärnussa.

Vaikka lasten tunteiden kuvausten perusteella pääosan saakin ikävä Viroon, on tarinoissa myös kuvauksia tyytyväisyydestä Suomeen ja Suomessa elämiseen. Sadutuksen yhteydessä esitettiin kysymykseen "missä te tahtoisitte asua isoina?" eräs 10-vuotias poika vastasi: "Mä asun Suomessa, siinä on mun mielestä kivampaa. Täällä on hyvät työt ja aina kiva."

Lopuksi

Sadutus antaa mielestämme lapsille ainutlaatuisen mahdollisuuden yhdistää omia kokemuksia ja mielikuvitusta, mikäli tutkija ei rajoita heidän ilmaisuun tai arvostele syntyneitä tarinoita. Metodin avulla saamme myös arvokasta tietoa siitä, miten lapset ylittävät rajoja sanallisen ja sanattoman, todellisuuden ja kuvitellun, tapahtuneen ja mahdollisen välillä (Engel 2006, 208–210). Sadutus avaa meille lasten tapaa nähdä ja kokea liikkuvuutta, sekä lasten siihen liittämiä unelmia, tunteita, pelkoja, huolia ja niiden ilmaisutapoja.

Analysoimiemme kertomusten ja keskustelujen perusteella on kahden maan välinen ylirajainen lapsuus tutkimillemme lapsille yhtä aikaa aivan tavallista ja mielikuvitusta kiihottavaa. Tällaiseen elämäntapaan sisältyy monenlaisia iloja ja suruja, ja osan niistä voidaan ajatella muotoutuvan juuri kahden tai useamman paikan välisestä säännöllisestä liikkumisesta, sekä yli rajojen kurottuvista merkit-

tävistä ihmissuhteista. Lasten aktiivinen toimijuus oman perheen ylirajaisuuden muotoutumisessa tietynlaiseksi on aineistossa silmiinpistävä. Lapsuus ylirajaisessa perheessä on toki monella tapaa haurasta, jopa kahden toisilleen läheisen ja lähikäisen maan välisen vapaaehtoisen muuttamisen olosuhteissa. Koronapandemia on osoittanut tutkimiemme lasten perheiden ja heidän kaltaistensa liikkuvan elämäntavan haavoittuvuuden. Lasten joutuminen erilleen perheenjäsenistään pakotetun muuttamisen, esimerkiksi sodan aiheuttaman pakolaisuuden takia, on sekin yhä useamman lapsen todellisuutta myös Euroopassa.

Lasten näkökulmaa tulisi kaikin tavoin pyrkiä tavoittamaan aikuisten näkökulman rinnalle. Arki ja arkinen hyvinvointi syntyvät pienistä asioista, ja lapsille tärkeää on juuri tämä hetki sekä yhdessä tekeminen. Tutkimustemme pohjalta haluamme myös korostaa lasten ja aikuisten erilaisten aikaperspektiiviä, ja tämän huomioimista esimerkiksi kotouttamistoimissa.

Lähteet

- Assmuth, Laura, Marina Hakkarainen, Aija Lulle & Pihla Maria Siim (eds.) (2018). *Translocal Childhoods and Family Mobility in East and North Europe*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Bryceson, Deborah & Ulla Vuorela (2002). *Transnational Families in the Twenty-First Century*. Deborah Bryceson & Ulla Vuorela (eds.), *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*. Oxford: Berg Publishers, 3–30.
- Engel, Susan (2006). Narrative analysis of children's experience. Sheila Greene & Diane Hogan (eds.), *Researching children's experience. Approaches and methods*. London: Sage publications, 199–216.
- Karlsson, Liisa (2003). *Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Siim, Pihla Maria (2020). Drawing and Storycrafting with Estonian Children: Sharing Experiences of Mobility. Tuuli Lähdesmäki, Eerika Koskinen-Koivisto, Viktorija Čeginskas & Aino-Kaisa Koistinen (eds.), *Challenges and Solutions in Ethnographic Research: Ethnography with a Twist*. Routledge, 84–99.
- Siim, Pihla Maria & Keiu Telve (2019). *Minu kaks kodumaad. Laste lood elust kahe riigi vahel*. (Kaksi kotimaatani. Lasten tarinoita elämästä kahden maan välillä.) Tallinn: Helios.
- Strandell, Harriet (2010). Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Kaisa Vehkalahti, Niina Rutanen, Tarja Pösö & Hanna Lagström (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura Nuorisotutkimusverkosto, 92–112.
- Tilastokeskus (2022). Ulkomaalaistaukaiset. Saatavilla: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaukaiset.html>. Luettu 29.9.2022.
- von Benzon, Nadia (2015). 'I fell out of a tree and broke my neck': acknowledging fantasy in children's research contributions. *Children's Geographies*, 13 (3), 330–342.

NÄKÖKULMA

MINNA SAUNDERS

Toiminnanjohtaja, Turun Valkonauha ry

PAPERITTOMAT LAPSET SUOMESSA

Turun Valkonauha ry on sosiaalialan järjestö, jonka erityisosaamista on naisten parissa tehtävä työ. Järjestö on toiminut Turun seudulla vuodesta 1896. Toiminta on vuosien varrella vahvistanut monipuolisella tavalla haavoittuvassa asemassa olevien naisten ja lasten asemaa. Vuodesta 2017 lähtien järjestö on toiminut paperittomien ihmisten asiassa. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n avustuksella toimiva Kaikkien naisten talo -päiväkeskus on Suomessa ainutlaatuinen, paperittomille naisille suunnattu palvelu. Keskus on saanut Turun alueella kontaktin satoihin paperittomiin, joiden joukossa on paljon lapsiperheitä. Turun Valkonauha ry on Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n ja Sininauhaliiton jäsenjärjestö.

Paperittomuus syntyi Suomeen laajamittaisena ilmiönä, kun ulkomaalaislakia ja käytänteitä muutettiin vuonna 2015 tulleen ison hakijamäärän jälkeen. Muutosten takia Suomeen jäi poikkeuksellinen määrä ihmisiä, joiden turvapaikkaprosessit päättyivät kielteiseen päätökseen, mutta jotka kokemansa vainon vuoksi eivät voi palata kotimaahansa, eikä heitä viranomaisvoimin pysty palauttamaan. Lain ja käytänteiden muutokset heikensivät turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa ja on selvää, että paperittomien joukossa on ihmisiä, joiden turvapaikkaperusteita ei ole tunnustettu. Oikeusavun leikkaaminen vaikeutti naisten omien turvapaikkaperusteiden esille tuomista, kun esimerkiksi aviopuolisolle määrättiin sama oikeusavustaja, jota tavattiin vain kerran ennen varsinaista turvapaikkapuhuttelua. Puhutteluun hakija meni ilman oikeusavustajaa. Naiselle ei varattu aikaa puhua omista kokemuksistaan ilman miehen läsnäoloa eikä häntä valmisteltu riittävästi Maahanmuuttoviraston puhutteluun taikka salassapitoon liittyviin asioihin, jotka olisivat voineet rohkaista häntä puhumaan omista kokemuksistaan.

Keskus on pystynyt avustamaan tilanteissa, joissa naisen haavoittuvaa asemaa aikaisemmissa turvapaikkaprosesseissa ei oltu tunnustettu. Turvallisen ilmapiirin, luotettavien työntekijöiden ja riittävän ajan kuluessa naiset ovat pystyneet kertomaan heille tapahtuneista traumaattisista asioista. Nämä tapahtumat on keskuksen tuella viety viranomaisten tietoon, mikä on usean perheen kohdalla johtanut turvapaikan saamiseen ja mahdollisuuteen

elää vihdoin turvallisesti. Suurin osa paperittomista jää kuitenkin roikkumaan vuosiksi välitilaan, josta ulospääsy vaikuttaa mahdottomalta.

Kohderyhmän parissa tehtävä työ on luonteeltaan kriisinomaista ja keskittyä suureksi osaksi pitämään ihmisiä pinnalla jo vuosia jatkuneessa kestävässä tilanteessa. Keskuksen asiakkaista osa on lapsiperheitä, joiden elämä epätoisuudessa ja pelossa on kestänyt jo vuosien ajan. Perheiden epävarma tilanne ja vähäiset resurssit rajoittavat lasten mahdollisuuksia normaaliin kasvuun ja turvalliseen arkeen.

Lapsuuteen ja vanhemmuuteen liittyy aina monenlaisia haasteita ja vanhemmuus pistääkin usein ihmisen koetukselle. Kun vanhemmat lisäksi ovat paperittomia, on vanhemmuuden haasteet aivan eri mittakaavassa. Kuvittele omalla kohdallasi elämää, jossa et pääse osalliseksi siihen yhteiskuntaan, jossa yrität kasvattaa lastasi. Jossa et voi turvata edes lapsen perustarpeita tai vakaita kasvuolosuhteita. Paperittomat henkilöt ovat asuinpaikasta lähtien riippuvaisia muiden avusta. Kunta on veloitettu tarjoamaan hätämajoituksen, joka lapsiperheille on pyrittävä toteuttamaan kodinomaisesti. Asunnon sijaintiin, kokoon, kuntoon tai viihtyvyyteen et voi kuitenkaan vaikuttaa mitenkään. Asumisen järjestymisestä huolimatta arki on täynnä haasteita, joita oleskeluluvan puuttuminen aiheuttaa. Paperittomalla lapsella ei ole oikeutta varhaiskasvatukseen, joten päivät kuluu ilman samanikäisten seuraa ja pedagogista toimintaa. Virikkeellisyydestä ja leikistä vastaavat usein väsy-

neet ja psyykkisesti huonosti voivat vanhemmat, joiden mahdollisuus tarjota lapsille normaali arki on varsin rajoitettua. Paperittomille myönnettävät minimipalvelut rajaavat paperittomalta lapselta oikeuden uusiin, sopivan kokosiin ja ehjiin vaatteisiin, tai leluihin, kirjoihin ja muihin kehittäviin aktiviteetteihin kuten harrastuksiin. Kunnan palveluista paperittomille myönnetään kiireellistä ja välttämätöntä toimeentulotukea, joka Turussa tarkoittaa maksusitoumusta kauppaan elintarvikkeita ja hygieniatuotteita varten. Käteisrahan puute luo vaikeasti käsitettäviä tilanteita, kun lapsille ei voi kesällä ostaa kioskista jäätelötuuttia tai lapsen sairastuessa särkylääkettä. Tai tuttipulloa. Tai kuumemittaria.

Materiaalisen puutteen lisäksi arkea kuormittaa epätoisuus tulevaisuudesta. Perheillä ei usein ole minkäänlaista turvaverkkoa tai läheisiä ihmisiä, jotka voisivat tukea heitä raskaassa elämäntilanteessa tai tarjota konkreettista apua, esimerkiksi lastenhoitoon. Monet paperittomat eivät kerro tilanteestaan kenellekään tai eristäytyvät kotiinsa. Vanhempien huoli ja psyykinen huonovointisuus vaikuttavat lapseen, joka ei ymmärrä tilannetta, mutta aistii vanhempien huolen. Lapsi vaistoaa sen, että kaikki ei ole hyvin, mutta ei ymmärrä syytä siihen. Tämä vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja voi ilmetä esimerkiksi erilaisina terveys- ja käytösongelmina. Perheiden tukemisessa törmää toistuvasti esteeseen; miten tukea ihmistä, jonka vaikutusmahdollisuudet oman tilanteensa parantamiseksi ovat niin rajalliset?

Suomessa elää lapsia, jotka ovat syntyneet paperittomuuteen ja eläneet paperittomina tai epävarmassa tilanteessa koko elämänsä. Kokemus eriarvoisuudesta lapsuudessa ja nuoruudessa, jolloin usein verrataan itseä muihin samanikäisiin osana oman identiteetin rakentumista, vaikuttaa lapsiin kauaskantoisesti. Lapset eivät hahmota tilanteeseen liittyvää kokonaiskuvaa, mutta he näkevät arjessaan toisia lapsia, joiden elämä näyttää kovin erilaiselta. Lapsille syntyy helposti toiseuden tunne ja kokemus siitä, että he ovat muita huonompia ilman yhtäläisiä mahdollisuuksia elämässä. Nämä lapsuuden kokemukset toiseudesta voivat vaikuttaa vielä pitkään aikuisenakin.

Paperittomien lasten tilanteesta puhutaan vähän. Heidät nähdään ensisijaisesti paperittomina ja vasta sitten lapsina. Lapsen oikeudet kuuluvat kuitenkin kaikille lapsille statukseen katsomatta. Yksikään lapsi ei saisi elää tällaisessa tilanteessa. Paperittomuus on poliittisilla päätöksillä luotu tilanne, jonka ratkaisu vaatii poliittisia toimenpiteitä. Pitkään välitilassa eläneiden tilanteeseen on löydettävä inhimillinen ratkaisu, joka katkaisee syrjäyttävän kierteen, joihin paperittomat ovat joutu-

neet. Sisäministeriön helmikuussa 2022 julkaisema laaja selvitys esitti kertalaillistamista yhtenä vaihtoehtona paperittomuuden poistamiseksi. Raporttia kritisoitiin laajasti, mutta kritiikin lisäksi muita vaihtoehtoja ei kuitenkaan esitetty.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ehdotti myös omassa raportissaan kertalaillistamista ja sitä ajaa myös Lupa Elää -kansalaisaloite, joka keräsi 51 812 nimeä. Aloite oli 15.9 eduskunnan lähetekeskustelussa, jossa perussuomalaisten ja kokoomuksen edustajat tyrmäsivät sen kokonaan. Kokoomuksen Atte Kaleva tiivisti puheenvuorossaan kantansa "Ei tarkoittaa ei". Lähetekeskustelussa toistui väite siitä, että vuonna 2015 Suomeen tuli ainoastaan nuoria miehiä, joiden olisi pitänyt jäädä puolustamaan maataan. Joukossa on kuitenkin myös naisia ja lapsia, joiden kohtalo ei kuitenkaan näytä kiinnostavan kyseisen väitteen esittäjiä.

Ukrainalaisten pakolaisten vastaanotto ja nopeasti säädetyt EU-tason päätökset tilapäisen suojelun direktiivistä osoittavat, että tilanteeseen on mahdollista löytää ratkaisu, jos tahtotilaa on. Useat EU-maat ovatkin jo päätyneet kertalaillistamiseen paitsi inhimillisenä, myös pragmaattisena ratkaisuna paperittomuuden poistamiseen. Suomen keskustelussa jaksaa yllättää se, miten lukumäärällisesti pienestä maahanmuutosta on onnistuttu tekemään tämän kokoinen asia. Perussuomalaisten masinoima vihamielinen maahanmuuttopolitiikka estää asiallisen keskustelun sekä asian ratkaisuyritykset. Samaan aikaan ihmisten odotuttaminen jatkuu.

Turkulainen Zhyar Yassin on ollut paperiton jo yli kymmenen vuotta. Hän piti puheenvuoron kansalaisaloitteen luovuttamisen yhteydessä kesäkuussa 2022:

Minulla on pikkusisko, joka on syntynyt Suomessa ja hän on nyt 7-vuotias. Hänellä ei ole oleskelulupaa mihinkään maahan, eikä ole koskaan ollutkaan. Syksyllä hän on menossa tokalle luokalle. Minulla on myös 17-vuotias pikkuveli, joka on juuri lopettanut peruskoulun. Hän on hakenut lukioon ja ammattikouluun. Hän pääsi kesätöihin, mutta ei voi vastaanottaa paikkaa, koska hänellä ei ole työnteko-oikeutta. Tämä tilanne on tuonut liian monta vaikeutta mun elämään ja niiden elämälle, jotka ovat mun kanssa tekemisissä. En voi tehdä normaaleja asioita, esimerkiksi käydä armeijaa tai matkustaa. Koen olevani suomalainen, en irakilainen. Haluan osaksi yhteiskuntaa ja elää normaalia elämää niin kuin muutkin minun ikäiset.

KÖYDENVETOA MAAHANMUUTON SUUNTAVIIVOISTA – TALOUS VAI SOLIDAARISUUS PERHEENYHDISTÄMISEN PERUSTEENA?

Ajankohtaista keskustelua kaavailuista lainsäädäntömuutoksista.

JAANA PALANDER
Yliopisto-opettaja | Itä-Suomen yliopisto

Ulkomaalaislainsäädäntöä on tiukennettu viime vuosina varsinkin kansainvälistä suojelua saavien osalta niin, että on perusteltua puhua kansainvälisen suojelun heikentymisestä. Tämä käänne näkyy myös perheen-yhdistämisäädännössä, jota tiukennettiin vuonna 2016. Tutkijat ja aktivistit ovat kiinnittäneet huomiota tiukennusten vaikutuksiin niin hyvinvoinnin, kotoutumisen kuin yhteiskuntaan kuulumisen näkökulmasta. Joihinkin epäkohtiin onkin lainsäädännöstä vastaavassa sisäministeriössä haluttu muutosta, mutta lakiehdotuksen käsittely on venynyt ja kohdannut vastustusta. Tässä kirjoituksessa teen katsauksen perheen-yhdistämiseen kaavailtuihin lainsäädäntömuutoksiin ja niistä eduskunnassa käytyyn keskusteluun. Alun perin muutosten tarkoitus oli poistaa toimeentuloedellytys kaikilta kansainvälistä suojelua saavilta, mutta välikysymys säikäytti hallituksen. Nyt ehdotetaan helpotusta vain alaikäisten perheen-yhdistämisen edellytyksiin. Toteutuessaan nämäkään muutokset eivät kuitenkaan tule autamaan kaikkia alaikäisenä tulevia tai tulleita turvapaikanhakijoita. Monen perheenjäsenet tarvitsevat apua ja jopa kansainvälistä suojelua, mutta lailliset keinot perheen yhteen saattamiseksi ovat kiven takana. Yleisesti ottaen perheen-yhdistämisen käyttäminen kansainvälisen suojelun saamisen strategiana on vaikeutunut eikä lainsäätäjällä tunnu olevan halua edistää humanitaarista maahanmuuttoa. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on osallistua aiheesta käytyyn keskusteluun ja tuoda siihen uusia avauksia.

Vuonna 2016 tehtyjen perheen-yhdistämisen tiukennusten jälkeen useat tutkijat (Sormunen 2017; Palander ym. 2019; Pirjatanniemi ym. 2021) ja aktiiviset kansalaiset ovat vaatineet tiukennusten ja toimeentulo vaatimuksen peruuttamista kansainvälistä suojelua saavilta ja erityisesti lapsilta. Tämä vaatimus on myös esitetty eduskunnassa (EK 45/2018 vp – K 6/2018 vp) ja tavoite kirjattiin pääministeri Marinin hallitusohjelmaan (2019). Lainsäädäntömuutoksen valmistelu on kuitenkin kestänyt pitkään ja kohdannut vastustusta. Hallituksen esityksestä tehtiin luonnos (13082021/TT, myöhemmin HE luonnos 2021) lausuntoerokselle elokuussa 2021. Sen perusteella perussuomalaiset tekivät välikysymyksen hallitukselle. Tämän jälkeen meni vielä vuosi varsinaisen hallituksen esityksen (HE 100/2022 vp) saamisessa eduskunnan esittelyyn syyskuussa 2022, jolloin asiasta käytiin lähetekeskustelu. Tuossa hallituksen esityksessä oli kuitenkin oleellisesti peräännytty aikaisemmista suunnitelmista. Tämän tekstin kirjoittamishetkellä esitys oli käsiteltävänä eduskunnan hallintovalio-kunnassa.

Esitetyt lainsäädäntömuutokset

Alluperäisen suunnitelman mukaan lainsäädäntömuutoksella haluttiin poistaa vuonna 2016 säädetty toimeentulo vaatimus kansainvälistä suojelua saavien perheenjäseniltä. Tällöin pakolaisten ja kiintiöpakolaisten perheen-yhdistämisellä ei olisi toimeentulo vaatimusta, vaikka heidän perheenjäsenensä hakisi oleskelulupaa nykyisenä ehtona olevan kolmen kuukauden jälkeen. Lisäksi toissijaista ja tilapäistä suojelua saaviltakaan ei vaadittaisi enää toimeentuloa ja he saisivat näin realistisemmän mahdollisuuden saavuttaa perheen-yhdistäminen. Esitysluonnoksen tavoitteena oli siis yhtäältä edistää yhdenvertaista perhe-elämän suojaa kansainvälistä suojelua saavien kesken ja toisaalta palauttaa kansainvälistä suojelua saavien erityiskohtelu helpottamalla heidän perheen-yhdistämistään suhteessa moniin ulkomaalaisryhmiin.

Hallituksen esitysluonnoksen julkaisemisen jälkeen lokakuussa 2021 ryhmä kansanedustajia pääasiassa Perussuomalaiset-puolueesta teki hallitukselle välikysymyksen (VK 4/2021 vp). Välikysymyksessä vastustettiin luonnoksessa esiteltyjä lainsäädäntöehdotuksia lähinnä taloudellisin argumentein: "Hallitus on helpottamassa Suomelle haitallista ja taloudelle merkittäviä lisäkustannuksia aiheuttavaa maahanmuuttoa". Perussuomalaiset eivät halua tukea pysyvää humanitaarista maahanmuuttoa ja näkevät perheen-yhdistämisen helpottamisen vetovoimatekijänä kansainvälistä suojelua hakeville. Välikysymyksessä ollaan huolissaan "hallitsemattoman humanitaarisen maahanmuuton" lisääntymisestä, vaikka perheen-yhdistäminen on itse asiassa hallittu ja kontrolloitu keino antaa turvaa myös kansainvälistä suojelua saavien perheenjäsenille.

Välikysymyksen seurauksena nykyisessä lakiehdotuksessa on luovuttu toimeentuloedellytyksen poistamisesta yleisesti kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien kohdalla ja rajattu perheen-yhdistämisen helpottaminen vain alaikäisiin kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saaviin. Tässä yhteydessä on hallituksen esityksessä voimakkaasti vedottu lapsen edun ensisijaisuuteen kansainvälisyyden velvoitteena. Alaikäisenä tulleen turvapaikanhakijoiden joukossa on kuitenkin paljon muun kuin kansainvälisen suojelustatuksen saaneita. Suuri osa on saanut oleskeluluvan yksilöllisestä inhimillisestä syystä (UlkL 52 §). Heidänkin etunsa tulisi ottaa huomioon, jos he ovat alaikäisiä. Lainsäätäjä on kuitenkin tässä hankkeessa keskittynyt vain kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien toimeentulo vaatimukseen.

Toinen lainsäädäntöhankkeessa valmisteltavana ollut ja nykyisessäkin lakiehdotuksessa mu-

kana pysynyt muutosehdotus sitä vastoin koskee yhdenvertaisesti kaikkia alaikäisiä. Kyse on alaikäisyysvaatimuksesta ja sen määrittämishetkestä oleskelulupia haettaessa (UUKL 38 §). Nykyisessä laissa muiden kuin alaikäisenä saapuneiden kansainvälistä suojelua saaneiden kohdalla (johtuen aikaisemmasta EU-tuomioistuimen päätöksestä) alaikäisyys määrittyy oleskeluluvan ratkaisuhetken perusteella. Tämä koskee niin alaikäisiä perheenkokoajia kuin oleskelulupaa hakevia perheenjäseniä. Alaikäisyys on oleellinen seikka määrittäessä, kuka on perheenjäsen ja kuka muu omainen. EU-tuomioistuimen uudempi ratkaisu edellyttää, että myös alaikäisten oleskelulupaa hakevien perheenjäsenten kohdalla määrittävä ajankohta olisi hakemuksen vireillepano. Yhdenvertaisuusperiaatetta kunnioittaen lainvalmistelija ehdottaa 38 pykälää muutettavaksi niin, että alaikäisyys määrittyisi kaikissa tilanteissa hakemuksen vireillepanohetken mukaan. Kansainvälistä suojelua saavien kohdalla alaikäisyys määrittyisi kuitenkin edelleen turvapaikkahakemuksen jättämishetken perusteella.

Käsitteily eduskunnassa

Lähetekeskustelu eduskunnassa käytiin syyskuun alussa 2022 ja keskustelulle oli varattu aikaa 30 minuuttia. Yleisesti ottaen keskustelussa ei pureuduttu yksityiskohtiin ja erityisesti alaikäisyysvaatimukseen liittyvästä muutoksesta ei juurikaan keskusteltu. Keskustelua sitä vastoin pyrittiin viemään toisiin aiheisiin. Puheenvuorojen perusteella hallituspuolueet olivat alkuperäisen esitysluonnoksen kannalla ja pitivät lopullista hallituksen esitystä ehdottoman tärkeänä toteuttaa ihmis- ja perusoikeuksien turvaamiseksi. Oppositio puolestaan esitettiin, että edes työstetty hallituksen esitys ei olisi Suomen etujen mukainen. Uhkana nähtiin maahanmuuton ja erityisesti niin kutsutun haitallisen maahanmuuton lisääntyminen. Seuraavaksi kokoon yhteen joitain keskeisiä teemoja keskustelusta ja kommentoin esitettyjä argumentteja.

Keskustelussa viitattiin siihen, että perheenyhdistäminen on suurin oleskelulupien myöntökategoria ja jo siksi sitä tulisi rajoittaa. Rajoittamista perusteltiin erityisesti sillä, että kyseessä oleva perheenyhdistämisen helpotus houkuttelee maahan "haitallista" ja "heikkotasoisia" maahanmuuttoa. Oletuksena näiden puheenvuorojen taustalla on, että kansainvälistä suojelua saavien perheenyhdistämisen helpottamisesta koituisi Suomelle haitallisia taloudellisia vaikutuksia. Varsinaista tutkimustai tilastotietoa tällaisesta ei kuitenkaan esitetty ja näkemys liitettiin lähinnä henkilökohtaisiin negatiivisiin kokemuksiin maahanmuuttajataustaisista

nuorista. Myös nuorten pahoinvoinnin ja perheenyhdistämisen helpottamisen välinen yhteys jäi avoimeksi. Maahantulijoiden määristä keskusteltaessa tavoitteena onkin yleensä toteuttaa pelotepolitiikkaa, jolla halutaan ennakoivasti vaikuttaa maahan pyrkivien turvapaikanhakijoiden määrään. Maassa jo olevat nuoret maahanmuuttajat ovat sijaiskärsijöitä, joiden tulevaisuus ja hyvinvointi jäävät toissijaisiksi.

Keskustelussa hakemusmäärien lisääntymisestä viitattiin Maahanmuuttoviraston (Migri) oleskelulupatilastoihin. Oppositio painotti Migrin arviota hakemusmäärien kasvusta. Aikaisemmassa luonnoksessa kasvun arvioitiin olevan noin kaksisataa vuodessa, joka on toimeentulo vaatimuksen perusteella hylättävien hakemusten arvioitu määrä (HE luonnos 2021, 23). Omassa vastauspuheenvuorossaan sisäministeri Mikkonen huomautti tuon luvun koskevan kaikkia kansainvälistä suojelua saavia hakijoita, mutta kyseisen lakiehdotuksen kohdalla kyse oli vain alaikäisistä. Hänen mukaansa lainmuutoksella ei olisi vaikutuksia hakijamääriin, koska nykyisen (perus- ja ihmisoikeusmyönteisen) ratkaisukäytännön mukaan alaikäisten kohdalla yleensä poiketaan toimeentuloedellytyksestä. Näiden argumenttien taustalla on oletus, että kaikki perheenyhdistämistä haluavat sitä myös aina hakisivat. Tämä tuskin on kuitenkaan totta, koska hakijat ovat usein tietoisia toimeentuloedellytyksestä eivätkä siksi aloita hakuprosessia.

Maahanmuuton määrän ja laadun lisäksi keskusteluun nousi myös yksin turvapaikkaa hakevien lasten ilmiöön liittyvä vanhempien moitittavuus. Esitystä vastustavissa puheissa viitattiin niin sanottuun "ankkurilapsi-ilmiöön" ja nähtiin moitittavana se, että vanhemmat lähettävät alaikäisen lapsen vaaralliselle matkalle. Tällainen toiminta nähtiin vastuuttomana eikä sitä haluttaisi lisätä helpottamalla alaikäisten perheenyhdistämistä. Yhdessä puheenvuorossa todettiin, että suomalaisen käytännön mukaan tällä tavalla toimivat vanhemmat olisivat epäkelvoja huoltajiksi ja että mainitusta toiminnasta seuraisi lapsen huostaanotto. Myös alkuperäisestä hallituksen esityksen luonnoksesta on luettavissa, että vanhempien toimintaa pidetään moitittavana, mutta että lapsi ei olisi vastuussa vanhempiensa toimista ja lapsen etu olisi päätöksenteossa keskeisintä (HE luonnos 2021, 23). Esitystä puoltavissa puheissa tähän ei vastattu, vaan lähinnä yleisesti viitattiin ihmisoikeusvelvoitteisiin ja lapsen edun ensisijaisuuteen. Olisi tärkeää myös tuoda esille esimerkiksi pitkittyneen turvapaikanhaun realiteetit ja ne olosuhteet, joissa pakoon lähteneet ja palaamaan kykenemättömät ihmiset konfliktien lähialueilla elävät. Vanhempien ratkaisujen moralisoiminen suomalaisen yhteiskunnan

“Vaikka suojeleusemien erilaiselle kohtelulle ei ole oikeudellista estettä, yhdenvertaisuutta on pidettävä tavoiteltavana asiantilana yksilöiden näkökulmasta mutta myös esimerkiksi myönnetystä suojeleusemasta tehtyjen valitusten minimoimiseksi” (HE luonnos 2021, 24). Eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä tästä tavoitteesta oli kuitenkin luovuttu, joten toissijaista ja tilapäistä suojeleusem saavat jatkossakin eriarvoisessa asemassa pakolaisiin nähden.

Kuva: Adobe Stock

mittapuulla ei ole reilua. Keskustelua voisi käydä myös siitä, miksi matkat turvan ja tulevaisuuden hakemiseksi ovat niin vaikeita ja vaarallisia.

Hallituksen esityksen pääasiallisena tavoitteena on edistää perus- ja ihmisoikeuksia kuten perhe-elämän suojaa ja lapsen etua. Ihmisoikeusmyönteinen ja ihmisoikeuksia edistävä lainsäädäntö voi olla sisällöllisesti tietyt standardit ja/tai yhdenvertaisuusvaatimuksen täyttävää. Ihmisoikeussäännöt perheenyhdistämisen suojaamiseksi ovat varsin heikot ja yhdenvertaisuus on jopa niitä vahvempi oikeus. Hallituksen esityksen luonnos ottikin vahvasti kantaa eri suojeleustatuksilla olevien yhdenvertaisuuden puolesta. Tekstissä todetaan: “Vaikka suojeleusemien erilaiselle kohtelulle ei ole oikeudellista estettä, yhdenvertaisuutta on pidettävä tavoiteltavana asiantilana yksilöiden näkökulmasta mutta myös esimerkiksi myönnetystä suojeleusemasta tehtyjen valitusten minimoimiseksi” (HE luonnos 2021, 24). Eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä tästä tavoitteesta oli kuitenkin luovuttu, joten toissijaista ja tilapäistä suojeleusem saavat jatkossakin eriarvoisessa asemassa pakolaisiin nähden.

Lähetekeskustelussakaan ei enää tähän suojeleusem kategorioiden erilaiseen kohteluun palattu, vaan esityksen vastustajat lähinnä loivat vastakkainasettelua suomalaisten vähäosaisten ja kansainvälistä suojeleusem saavien välille. Puheissa ukrainalaisille oltiin kuitenkin valmiita antamaan parempi asema, mikä sinänsä ei näy tässä lakiehdotuksessa. Tilapäistä suojeleusem saaville on laissa toimeentulo vaatimus eikä sitä ehdotettu poistettavaksi. Lainsäädäntö on ristiriidassa tilapäisen suojeleusem direktiivin kanssa, koska direktiivissä ei ole mahdollista asettaa perheenyhdistämiselle toimeentulo rajaa. Toimeentulo vaatimuksella ei ainakaan ukrainalaisia koskevan hallinnollisen nykykäytännön mukaan ole kuitenkaan merkitystä, koska ukrainalaiset ja heidän perheenjäsenensä saavat tilapäisen suojeleusem statuksen, kunhan vain saapuvat Suomeen (perustuu EU:n tilapäisen suojeleusem direktiivin aktiiviseen).

Lainvalmistelija ei siis näe, että eri suojeleuseman omaavien ulkomaalaisten erilaiselle kohtelulle olisi oikeudellisia esteitä. Tilapäisen suojeleusem direktiivi kuvastaa ja toteuttaa aikaisemmin vahvempaa pidettyä kansainvälistä suojeleusem saavien erityiskohtelua ja perheen yhtenäisyyden periaatetta. Taloudelliset argumentit eivät yleensä ole olleet riittäviä perusteita perus- ja ihmisoikeuksien ytimeen kajottaessa. Lisäksi ei ole ollenkaan selvää, etteikö Euroopan ihmisoikeustuomioistuin voisi todeta pakolaisten ja muiden kansainvälistä suojeleusem saavien erilaista kohtelua syrjiväksi ja näin ollen ihmisoikeuksien vastaiseksi (Costello ym.

2017). On myös oikeudellisesti oleellista huomata, että aikaisempaa kansainvälistä suojelua saavien perheen yhdistämistä rajoittavaa ja toimeentulo-vaatimuksen asettavaa lakia vuodelta 2016 perusteltiin kotoutumisen edistämiseksi. Nyt kuitenkin samalla perusteella halutaan helpottaa perheen yhdistämistä ja tällä kertaa väitteiden pohjaksi on myös löytynyt tutkimustietoa (mm. Rask ym. 2016; Sorsa 2020) (HE 100/2022 vp, 20–21). Myös lähetekeskustelussa mainittiin nopean perheen yhdistämisen edistävän kotoutumista.

Kädenvääntöä maahanmuuttopolitiikan periaatteista ja suuntaviivoista

Olen yllä puuttunut muutamiin yksityiskohtiin, jotka vaikuttavat olevan ristiriitaisia käsiteltävänä olevan lainsäädännön valmistelussa. Yksityiskohdilla ja faktantarkistuksella ei kuitenkaan ole merkitystä, jos perimmäinen kysymys loppujen lopuksi on maahanmuuttopolitiikan laajemmista suuntaviivoista. Eri osapuolilla tuntuu olevan täysin erisuuntaiset tavoitteet: Lainsäädännön vastustajat haluavat vähentää humanitaarista maahanmuuttoa ylipäättään, jopa ihmisoikeuksien kustannuksella. Kannattajat puolestaan tarroutuvat ihmisoikeuksiin kuin viimeiseen oljenkorteen puolustaessaan humanitaarisen maahanmuuton oikeutusta. Vaikuttaa siltä, että vuonna 2016 tehty muutos kansainvälistä suojelua saavien perheen yhdistämisen vaikeuttamiseksi toimeentulo vaatimuksen kautta tulee pysymään, vaikka alaikäisille suotaisiin poikkeus. Kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeuksien mukaista kansainvälistä suojelua saavien erityiskohtelun periaatetta on näin rajoitettu oleellisesti. Perheen yhdistäminen ei enää ole oleellinen osa kansainvälisen suojelun järjestelmää ja perheen yhtenäisyyden periaate on sivuutettu.

Vaikka tässä lainsäädäntöhankkeessa keskiössä on humanitaarinen maahanmuutto, voisi tätä teemaa pyrkiä tarkastelemaan myös laajemmin, kuten esimerkiksi työmarkkinoiden, väestökehityksen ja väestösuhteiden näkökulmista. Jos humanitaariset ja kansainvälisen solidaarisuuden argumentit eivät ole vahvoilla, tulisi politiikassa ja tutkimuksessa myös selvittää kansallisen edun lähtökohdista, millaista työvoimaa Suomi tarvitsee, tarvitaanko maahanmuuttoa ja miten nämä kaksi seikkaa liittyvät toisiinsa. Jos talouspolitiikassa todetaan tarvittavan tekijöitä monen tasoihin työtehtäviin ja vedotaan maahanmuuton lisäämisen puolesta, on epäuskottavaa perustella perheen yhdistämisen rajoittamista valtion taloudellisen edun suojelemisella. Lisäksi voisi tarkastella sitä, miten hyödynetään Suomessa jo olevien potentiaalia sekä edistää osallisuutta ja hyvinvointia, jotta he myös jäisivät

Helpottamalla perheen yhdistämistä nopeutetaan kotoutumista ja vapautetaan potentiaalia, kun yksilöt voivat keskittyä opintoihin ja työskentelyyn yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä.

Humanitaarisen maahanmuuton ylläpitämisen ja Suomen kansallisen edun edistämisen ei tarvitse olla vastakkaisia tavoitteita.

Kuva: Adobe Stock

Suomeen. Väitän, että perheen yhdistäminen liittyy edellä mainittuihin seikkoihin. Helpottamalla perheen yhdistämistä nopeutetaan kotoutumista ja vapautetaan potentiaalia, kun yksilöt voivat keskittyä opintoihin ja työskentelyyn yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. Humanitaarisen maahanmuuton ylläpitämisen ja Suomen kansallisen edun edistämisen ei tarvitse olla vastakkaisia tavoitteita.

Lähteet

- Costello, Cathryn, Kees Groenendijk & Louise Halleskov Storgaard (toim.) (2017). *Realising the right to family reunification of refugees in Europe*. Issue paper published by the Council of Europe Commissioner for Human Rights. Saatavilla: <https://rm.coe.int/prems-052917-gbr-1700-realising-refugees-160x240-web/1680724ba0>. Luettu 18.10.2022.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 100/2022 vp). Saatavilla: HE 100/2022 vp (eduskunta.fi). Luettu 18.10.2022.
- Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamiseksi (13082021/TT). Saatavilla: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM023:00/2020>. Luettu 18.10.2022.
- Lähetekeskustelu, hallituksen esitys 100/2022 vp. Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2022 vp. Eduskunnan täysistunto 6.9.2022.
- Osaalistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. Saatavilla: Hallitusohjelma (valtioneuvosto.fi). Luettu 18.10.2022.
- Palander, Jaana, Johanna Hiitola, Johanna Leinonen, Milka Sormunen & Saara Pellander (2019). Ihmisoikeusminimalismi ja poliittinen tahto erottaa perheitä. *Politiikasta*, 11.3.2019. Saatavilla: <https://politiikasta.fi/ihmisoikeusminimalismi-ja-poliittinen-tahto-erottaa-perheita>. Luettu 18.10.2022.
- Pirjatanniemi, Elina, Inka Lilja, Maija Helminen, Kristiina Vainio, Outi Lepola & Anne Alvesalo-Kuusi (2021). *Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakaneiden ja saaneiden asemaan*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:10.
- Rask, Shadia, Anna-Marie Paavonen, Eero Lilja, Päiviikki Koponen, Jaana Suvisaari, Tapio Halla, Seppo Koskinen & Anu Castañeda (2016). Primääriperheestä erossaolo on yhteydessä somalialais- ja kurditaustaisten maahanmuuttaja-aikuisten hyvinvointiin ja kotoutumiseen Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81 (3), 273–287.
- Sormunen, Milka (2017). Ulkomaalaislain muutokset lasten perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. *Lakimies*, 3–4/2017, 387–408.
- Sorsa, Tiia (toim.) (2020). *Kestävän väestökehityksen Suomi*. Väestöliiton väestöpoliittinen raportti 2020. Väestöliitto.
- Väläkysymys maahanmuuttopolitiikasta ja taloudesta (VK 4/2021 vp). Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/VK_4+2021.aspx. Luettu 18.10.2022.

NÄKÖKULMA

ABOLFAZL EBRAHIMI

Kirjoittaja on tullut Suomeen vuonna 2015 yksin alaikäisenä turvapaikanhakijana. Hän kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 2021. Tällä hetkellä hän on töissä, kunnes saa opiskelupaikan.

KUN PERHE ON LÄHELLÄ, NIIN TIETÄÄ KUULUVANSA JOHONKIN

Se miten nuoria kohdellaan, vaikuttaa siihen millaisiksi aikuisiksi he kasvavat ja miten he tulevaisuudessa suhtautuvat muihin. Suomessa on tarjolla paljon tukiverkostoja nuorille, mutta perhettä ei kuitenkaan voi korvata mikään.

Perheestä erossaolo vaikuttaa positiivisesti ja negatiivisesti. Positiivista on se, että täytyy pärjätä yksin ja itsenäistyä. Ilman perhettä jotkut voivat omaksua nopeammin uutta kulttuuria ja sopeutua uuteen yhteiskuntaan kuin jos perhe olisi mukana Suomessa: jos asuu perheen kanssa, niin vanhemmat saattavat painostaa pitämään kiinni omista tavoista, kulttuurista ja uskonnosta. Tämä ei ole huono asia, mutta samalla se voi vaikeuttaa sopeutumista uuteen maahan.

On myös negatiivisia puolia perheestä erossa olemiseen liittyen: koti-ikävä, motivaation puute ja menestymisen paine. Ihminen voi toki menestyä, vaikka olisi yksinkin. Mutta koska vanhemmilla on auktoriteettia ja heitä on pakko kuunnella, he voivat helposti saada nuoren tekemään asioita. Perheen kanssa oli sääntöjä, oli esimerkiksi pakko olla kotona tiettyyn aikaan. Perheryhmäkodissakin on sääntöjä, mutta ohjaajia kohtaan ei ole samanlaista pelkoa tai kunnioitusta kuin omia vanhempia kohtaan. Esimerkiksi perheryhmäkodissa nuori saattaa jättää menemättä kouluun, mutta asuttaessa vanhempien kanssa kouluun on mentävä.

Perheryhmäkodista omilleen muuttaminen on taas iso muutos. Perheryhmäkodissa nuori on saanut apua ohjaajilta ja nähnyt muita nuoria, mutta kun hän muuttaa omaan asuntoon tuntuu ihan yksinäiseltä. Ei ole enää ohjaajia tai vanhempia ympärillä, vaan syöminen, kouluun meneminen, kaikki on omissa käsissä. Pitää vain ryhdistäytyä ja pakottaa itsensä tekemään kaikki asiat itse. Kun sääntöjä ja kontrollia ei enää olekaan, voi nuori olla eksyksissä.

Vaikka perhe on kaukana, me pidämme yhteyttä. Mutta se on vaikeaa. Olisi paljon parempi, jos he olisivat fyysisesti paikalla: silloin voisimme nähdä toisiamme, voisimme pitää huolta toisistamme, eikä energiaa tarvitsisi laittaa niin paljon kaikenlaisiin asioihin, jotka pitää nyt hoitaa itse. Tämä vapauttaisi energiaa esimerkiksi opiskeluun ja työntekoon. Jos perhe olisi täällä, nuoret voisivat paremmin sekä fyysisesti että henkisesti. Uskon, että myös nuorten päihteiden ja huumeiden käyttö olisi silloin vähäisempää.

Monet nuoret turvapaikanhakijat ovat tulleet köyhistä perheistä ja heihin kohdistuu paljon odotuksia kotimaasta. Heillä on myös kova suoriutumispaine. He haluavat onnistua kaikessa, mutta siitä voi helposti seurata uupumus ja kokemus loppuun palamisesta. Koulussa ei myöskään opeteta, kuinka asua yksin. Suomalaisilla nuorilla on yleensä oma perhe, joka pystyy neuvomaan, mutta yksin tulleella pakolaisnuorella ei ole samanlaista tukea.

Euroopassa asuvan nuoren odotetaan lähettävän rahaa lähtömaassa olevalle perheelle. Mutta nuori, joka ei ole vielä suorittanut opintoja tai ei ole löytänyt hyvää työtä, ei pysty lähettämään rahaa kotimaahan, tai jos lähettää, niin joutuu itse kärsimään taloudellisesti. Kaikista haasteista huolimatta nuoret tekevät kaikkensa tukeakseen muualla olevia perheitään, sillä he ovat itse kokeneet köyhyyttä ja tietävät, millaista on asua tuollaisissa olosuhteissa. Juuri tämä voi olla yksi syy siihen, miksi nuori joutuu vaikeuksiin ja päättyy jopa tekemään rikoksia. Maailmassa ei ole hyvää syytä tehdä rikoksia, mutta jotkut niihin kuitenkin ajautuvat. Tästä kierteestä ulospääsy ei ole helppoa. Ihminen on

lähtökohtaisesti hyvä olento, mutta tämänkaltaiset kokemukset nuoren elämässä voivat muuttaa ihmistä huonoon suuntaan.

Kun oma perhe on toisessa maassa, niin vaikka teen enemmän kuin kaikki muut ympärilläni, niin aina tuntuu siltä, että olen askeleen muita jäljessä. Raha on elämässä tärkeää, mutta kun esimerkiksi palkasta joutuu lähettämään ison summan perheelle, jää itse jälkeen muista. Samoin jos matkustaa perhettä tapaamaan, sekin vaatii paljon rahaa. Muut sijoittavat tulevaisuuteen ja varmistavat omaa asemaansa, mutta me joudumme lähettämään rahaa perheelle. No, onhan sekin sijoitus tulevaisuuteen!

Myös elämästä nauttiminen voi olla todella vaikeaa, vaikka yksin tullut pakolaisnuori asuisikin yhdessä maailman parhaimmista maista, kuten Suomessa. Koska tiedät, millaisissa oloissa perheesi asuu, sinulla on syyllinen olo: miksi minä saan kaikki nämä mahdollisuudet, mutta muut perheenjäsenet eivät saa? Nuori ei pysty elämään omaa elämää, vaan on kuin kahden kiven välissä: hän ei pysty muuttamaan perheensä tilannetta, vaikka haluaisikin, mutta ei pysty auttamaan itseäänkään. Nuori ei tiedä mitä tehdä, koska tilanteessa ei ole oikeita vaihtoehtoja.

Kaikki ihmiset käyvät läpi monenlaisia asioita kasvaessaan nuorista aikuisiksi. Lapsena yksin tullut pakolaisnuori joutuu kokemaan lisäksi muuta painetta, kuten vihan tunnetta asiasta, johon ei ole itse voinut vaikuttaa millään tavalla: Miksi synnyin kurjaan maahan? Miksi minulla ei vain voinut olla normaalia lapsuutta? Miksi kaikista näistä maailman ihmisistä juuri minä olen joutunut näitä asioita kokemaan?

Lukiassa tai ammattikoulussa voisi olla kaikille nuorille tarkoitettu kurssi, joka valmistaisi nuorta yksin elämiseen. Siinä voitaisiin käydä läpi kaikkea sitä, mitä nuori tarvitsee. Kansaneläkelaitos (Kela) on hyvä esimerkki vaikeasta paikasta. Kaikki eivät esimerkiksi tiedä, millaisiin tukiin heillä on oikeus, tai joskus Kela saattaa maksaa liikaa tukia, jotka sitten peritään takaisin myöhemmin. Nuorten pitäisi osata laskea ja seurata näitä asioita. Nuorille pitäisi myös opettaa rutiinia elämässä, niin että he pysyisivät kärryllä koko ajan. Jos rytmi ja rutiini lakkaavat, esimerkiksi koulu tai

harrastus, nuori jää tyhjän päälle. Onneksi nuoren tukena voi kuitenkin olla vapaaehtoisia, ystäväreheittä, kummeja, ryhmäkodin aikuisia tai opettajia.

Olen alkanut ajatella, että yksin tulleille perheryhmäkodissa asuminen ei ole välttämättä paras vaihtoehto. Nuori voi kipeästi kokea, että on erilainen kuin ne nuoret, joilla on perhe täällä. Perheeseen sijoittaminen voisi olla parempi vaihtoehto, mutta Suomessa se on harvinaista. Perheessä voisi pysyä terveempänä ja syödä paremmin, kun joku välittäisi enemmän ja seuraisi tarkemmin. Jos voi huonosti fyysisesti, voi huonosti myös henkisesti.

Se miten nuoria kohdellaan, vaikuttaa siihen millaisiksi aikuisiksi he kasvavat ja miten he tulevaisuudessa suhtautuvat muihin. Suomessa on tarjolla paljon tukiverkostoja nuorille, mutta perhettä ei kuitenkaan voi korvata mikään. Kun perhe on lähellä, niin tietää kuuluvansa johonkin. Perheenyhdistämisestä tulisi tehdä helpompaa, jotta nuorten elämä olisi parempaa.

Kuva: Adobe Stock

BREXIT JA PERHEET: MIKÄ MUUTTUI ISON-BRITANNIAN EU-ERON JÄLKEEN?

Muuttoliiketutkimuksen kannalta Brexit vastaa luonnollista koeasetelmaa, jonka ansiosta voimme tarkastella esimerkiksi sitä, kuinka muutokset maahantulo-byrokratiassa ja muuttajien oikeuksissa vaikuttavat nykyisten maahanmuuttajien elämään ja muuttoa harkitsevien kohdemaan valintaan.

SAARA KOIKKALAINEN

Yliopistotutkija | Karjalan tutkimuslaitos,
Itä-Suomen yliopisto

Vuonna 2020 toteutunut Brexit eli Ison-Britannian ero Euroopan unionista (EU) kumosi liki 50 vuotta kestäneen kumppanuuden aikana kehittyneet tiiviit taloudelliset, poliittiset ja lainsäädännölliset siteet. Brexitin vaikutus näkyy Britannian taloudessa ja yhteiskunnassa monin eri tavoin: elinkustannukset ovat nousseet, Euroopan vientiin pohjannut yritystoiminta on hankaloitunut, rekkakuljetukset seisovat rajoilla ja työvoimasta on pulaa. Lisäksi Britanniaa hiertää EU:n sisämarkkinoille jääneen, mutta sille kuuluvan Pohjois-Irlannin asema ja tullimuuri Irlanninmerellä. Muuttoliiketutkimuksen kannalta Brexit vastaa luonnollista koeasetelmaa, jonka ansiosta voimme tarkastella esimerkiksi sitä, kuinka muutokset maahantulo-byrokratiassa ja muuttajien oikeuksissa vaikuttavat nykyisten maahanmuuttajien elämään ja muuttoa harkitsevien kohdemaan valintaan.

Lontoo on yksi Euroopan tärkeimmistä suurkaupungeista ja se on Britannian taloudellisena veturina ja finanssialan, muodin, tieteen ja matkailun keskuksena houkutellut muuttajia eri puolilta maailmaa (esim. Favell 2008). Britannia on ollut myös suomalaisten suosima muuttokohde etenkin Suomen vuonna 1995 solmiman EU-jäsenyyden jälkeen. Vuonna 1990 Britanniaan muutti vaatimattomat 129 Suomen kansalaista, mutta 2000-luvun alussa sinne suuntasi vajaa tuhat suomalaista joka vuosi. Britannia kiinnostuneet näyttävät ennakoineen Brexitin hankaloittavan muuttamista maiden välillä, sillä pitkittyneen eroprosessin aikaan Suomesta muuttajia oli ennätysmäärä; vuonna 2018 jopa 1 344. Trendi on tuon jälkeen ollut laskeva ja muuttajia oli vuonna 2021 enää 794. (Tilastokeskus 2022.)

Tämä artikkeli käsittelee Brexitin vaikutusta perhenäkökulmasta. Artikkelin perustuu tutkimuskirjallisuuteen ja vuosina 2018–2019 kerättyyn aineistoon Lontoossa asuvista pohjoismaalaisista (N= 164). Aineiston keruu-aikaan Britanniassa asui noin 91 000 ihmistä, jotka olivat syntyneet jossakin viidestä Pohjoismaasta (Office for National Statistics 2019). Tarkasteluun on valittu kaksi Brexitin aiheuttamaa keskeistä muutosta: 1) vaikutus muuttajien oikeuksiin ja 2) vaikutus pohjoismaalaisten Brexit-perheiden arkeen.

Brexit vaikeutti muuttamista ja liikkuvuutta Britannian ja EU-maiden välillä

Vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttavat ihmiset tekevät muuttopäätöksiä tyypillisesti työn, perheen tai opiskelun motivoimina. Usein muutto ajoittuu johonkin elinkaaren nivelvaiheeseen, kuten opintojen tai työuran alkuun tai perheen perustamiseen. Ennen Brexitä Britannia houkut-

teli paljon eurooppalaisia opiskelijoita ja nuoria, vähemmän koulutettuja työntekijöitä. Lontooseen muuttivat myös perheelliset ja urallaan pidemälle edenneet työntekijät, esimerkiksi pankkialan, median, tieteen tai taiteen parista löytyneisiin työpaikkoihin. Kun Britannia oli vielä EU:n jäsen ja kuului Euroopan vapaan liikkuvuuden alueeseen, oli sinne esimerkiksi Suomesta muuttaminen matkaton. EU-kansalaisilla oli käytännössä samat oikeudet kuin briteillä, lukuun ottamatta äänioikeutta kansallisissa parlamenttivaaleissa. Nyt tilanne on toinen, sillä myös eurooppalaiset muuttajat ovat saman sääntelyn piirissä kuin kaikki muutkin Britanniaan halajavat.

Ennen Brexitä Lontooseen pystyi lähtemään työnhakuun ilman työstä paperisotaa. Nyt *skilled worker* -työviisumiin vaadittava tuloraja on varsin korkea (€ 26 500 / 30 500 €) ja hakijalla on oltava työtarjous valmiina. Hoitoalalla ja lääketieteessä työskenteleville palkkavaatimus on alhaisempi ja sen määrä riippuu työtehtävästä. Opiskelun takia muuttava joutuu maksamaan aikaisempaa selvästi kalliimmat lukukausimaksut ja hakemaan opiskelijaviisumin, jonka hinta on 430 euroa. Lisäksi kaikilta uusilta muuttajilta peritään NHS-sairaanhoidomaksu, joka on työviisumilla muuttavilta noin 720 euroa aikuisilta ja 540 euroa lapsilta vuodessa. Työviisumin hinta vaihtelee tilanteen mukaan 293–1 463 punnan (337–1 682 €) välillä per henkilö. Esimerkiksi nelihenkiselle perheelle viisumi- ja sairaanhoidomaksut tarkoittavat siis jo hakuvaiheessa tuhansien eurojen lisäkuluja. (UK Government 2022a; UK Government 2022b; UK Government 2022c.)

Maahantuloon liittyvät säädökset vaikuttavat myös monipaikkaista elämää elävien arkeen ja transnationaaleihin hoivasuhteisiin. Britanniassa laillisesti asuva suomalainen ei saa automaattisesti tulla esimerkiksi iäkästä vanhempaansa asumaan luokseen, vaan tulijalle pitää anoa oleskelulupa ja todistaa, ettei hän voi sairauden takia asua kotimaassaan ja että hakija pystyy vastaamaan hänen elättämisestään. Myös matkustus- ja oleskelusäännöt ovat muuttuneet, joten britit saavat oleskella vain 90 päivää Schengen-alueella kunkin 180 päivän jakson aikana. Eli brittiläis-suomalainen eläkeläispariskunta voi viettää Suomen kakkoskodissa vuoden aikana yhteensä 180 päivää, mutta ei yhtäjaksoisesti. Lisäksi laskennassa otetaan huomioon kaikki Schengen-alueella vietetyt päivät, joten vaikkapa Espanjan lomaviikko vähentää näitä päiviä, mutta Schengeniin kuulumattoman Kyproksen ei. Myös paljon työn takia Britannian ja EU-maiden väliä matkustavien on seurattava päivien lukumäärää. EU-kansalaiset saavat puolestaan oleskella Britanniassa ilman viisumia puolen vuoden ajan esimerkiksi matkailijana tai su-

kulaisvierailulla, mutta vierailuja ei saa ketjuttaa niin, että käytännössä muuttaisi maahan turismin varjolla.

Britannian ja EU:n välinen erosopimus takasi oleskeluoikeuden Britanniassa ennen 1.1.2021 asuneille EU-kansalaisille, jotka hakivat oleskelulupaa. Samat oikeudet koskevat myös muuttajia, jotka ovat kotoisin Euroopan talousalueen jäsenmaista eli Islannista, Liechtensteinistä ja Norjasta sekä erillisten sopimusten perusteella Sveitsistä. *The EU Settlement Scheme* -nimellä tunnetusta järjestelmästä haettavat luvat ovat nimeltään *pre settled status* alle viisi vuotta ja *settled status* yli viisi vuotta maassa oleskelleille. Pre settled -oleskeluluvan haltijat joutuvat hakemaan settled statusta, kun viiden vuoden oleskeluaika täyttyy. Luvan menettää, jos on tuona aikana poissa Britanniasta yli kuuden kuukauden ajan – tai yksinkertaisesti unohtaa hakea pysyvämpää lupaa. Myös pysyvämmän oleskeluluvan voi menettää, jos on poissa maasta yli viisi vuotta. (UK Government 2022d; Fernández-Reino & Sumption 2022.) Tilanne aiheuttaa harmia esimerkiksi sellaisille pariskunnille, jotka ovat kotiutuneet Britanniaan, mutta eivät kumpikaan ole maan kansalaisia. Kyselyyni osallistunut, vuodesta 2003 Britanniassa asunut saksalais-tanskalainen perhe joutui Brexitin takia miettimään tarkasti, missä he haluavat jatkossa asua. Perheen arkkitehti-isä pohti: ”Brexitillä on suuri rooli tulevaisuudensuunnitelmisamme. Meidän täytyy kenties muuttaa johonkin muualle, ja sillä on kahden lapsen kanssa iso vaikutus perheeseemme. (...) Saatamme asua viiden vuoden päästä Tanskassa tai Saksassa, riippuen siitä, miten Brexit vaikuttaa Britanniaan. Tulevaisuutemme näyttää hyvin epävarmalta.”

Brexit ja perheiden arki

Britanniassa asuvat ulkomaalaiset kokevat arjessaan samat Brexitin vaikutukset kuin maan omat kansalaisetkin. Esimerkiksi hintojen nousuun, punnan kurssivaihteluihin ja elintarvikkeiden saatavuusongelmiin on muitakin syitä kuin Brexit, mutta sillä on ollut tärkeä merkitys taloudellisen epävarmuuden lisääntymiselle. Sen sijaan EU-eron positiiviset vaikutukset ovat antaneet odottaa itseään. Myös Lontoossa asuvien pohjoismaalaisten vastauksissa näkyi huoli siitä, kuinka Brexit vaikuttaa asumiseen Britanniassa. Esimerkiksi kyselyyni vastannut, Lontoossa vuodesta 2002 asunut ruotsalaisnainen totesi: ”Äänestystulos sai meidät perheenä miettimään minkälaisessa yhteiskunnassa haluamme lapsemme kasvattaa. (...) Olemme piilottaneet päämme hiekkään, ja toivoneet ettei Brexitiä tapahdu (...), mutta nyt selvitämme mahdollisuuksiamme muuttaa.” Mietittäessä parasta asuinpaikkaa ja -maata perhe mainittiin keskeisenä

Kuvat: Adobe Stock

motivaatiotekijänä myös brittiläis-eurooppalaisia perheitä Brexitin jälkeen tarkastelleen tutkimushankkeen kyselyssä (Zambelli, Benson & Sigona 2022).

Yksi ihmisiä puhuttanut ongelma on lisääntynyt rasismi ja muukalaisviha, johon monet kyselyyni vastanneet kokivat kansanäänestystuloksen antaneen jonkinlaisen oikeutuksen (Koikkalainen 2019). Monet vastaajat pitivät kansanäänestyksen tulosta shokkina ja esimerkiksi vuodesta 2003 maassa asunut norjalainen nainen kertoi tunteistaan seuraavasti: ”Olin täysin ällistynyt! En voinut uskoa sitä. Enkä tuntenut oloani täällä tervetulleeksi. Ryhdyin ajattelemaan palaamista Norjaan, sillä en usko, että haluamme asua maassa, joka menee alamäkeä, erityisesti kun meillä on nyt kaksi lasta.” Vaikka pohjoismaalaiset kokevat olevansa Britanniassa arvostettuja muuttajia verrattuna paljon useammin rasismia ja syrjintää kokeviin, Euroopan ulkopuolelta tuleviin nähden, oli moni alkanut varoa omaa käytöstään Brexit-kansanäänestyksen jälkeen. Esimerkiksi Britanniassa vuodesta 1999 asunut suomalaisnainen kertoi puhuvansa lapsilleen suomen sijaan englantia: ”Olen kokenut tilanteita, joissa suomen kielen puhuminen julkisesti on herättänyt negatiivisia reaktioita.”

Yli viisi miljoonaa ihmistä on hakenut Britanniasta oleskelulupaa *The EU Settlement Scheme* -ohjelman kautta (Fernández-Reino & Sumption 2022). Niin sanotuissa Brexit-perheissä (Kilkey 2017) on jäseniä, joilla on eri kansalaisuus ja siten erilaisia oikeuksia. Perheen toinen puoliso voi olla esimerkiksi britti ja toinen Suomen kansalainen tai kumpikin voi olla ulkomaalainen –molemmat ovat voineet muuttaa Euroopan sisällä tai EU-muuttajan puoliso voi olla kotoisin vaikkapa Australiasta. Tämä voi aiheuttaa muitakin ongelmia kuin sen, että lentokentällä maahanpääsyä joudutaan jonottamaan eri tiskeillä. Esimerkiksi perheen EU-kansalainen voi haluta muuttaa töihin Saksaan tai suunnitella eläkevuosia Espanjassa, mutta liikkuvuus oikeutensa menettänyt britti ei voi yhtä helposti näin tehdä. Myös erotilanteet ovat aikai-

sempaa monimutkaisempia, sillä Britannia ei enää noudata EU:n yhteisiä sääntöjä siitä, minkä maan oikeuslaitos päättää avioerosta tai lapsen huoltajuudesta (Trimmings & Kalaitoglou 2020/2021).

Lopuksi

Vaikka Brexit aiheuttaa monenlaista harmia EU-maista muuttaneiden arkeen, on kenties tärkein vaikutus tapahtunut ihmisten mielisissä. Brexit-prosessi nimittäin vaikutti EU-muuttajien kokemukseen siitä, kuinka tervetulleita he ovat Britanniin. Vaikutukset tuntuvat myös syntyperäisten brittien elämässä, jos he ovat naimisissa

Britannian ulkopuolelta tulleen henkilön kanssa. Perheiden sisällä Brexit loi uudenlaisia eriarvoisuuden kokemuksia, kun joku perheenjäsen koki olevansa *maahanmuuttaja*, ja siten heikommas asemassa muihin nähden (Zambelli, Benson & Sigona 2022; Brahic 2022). Arjessa tämä tarkoittaa sitä, että aikaisemmin etuoikeutetussa asemassa olleet EU-muuttajat joutuvat nyt todistamaan oleskeluoikeutensa esimerkiksi halutessaan vuokrata asunnon tai hakiessaan töitä. Näin myös he joutuvat kokemaan ainakin osan siitä kohtelusta, joka monesta muusta maailman kolkasta Britanniin muuttaneille on ollut arkipäivää jo paljon aikaisemmin.

Lähteet

- Brahic, Bénédicte (2022). From Expat Mothers to Migrant Mothers: Narratives of Transformations, Lost Privileges, and the 'Quieter' Everyday in Brexit Britain. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48 (9), 2168–2186, DOI: 10.1080/1369183X.2020.1851176
- Favell, Adrian (2008). *Eurostars and Eurocities: Free Movement and Mobility in an Integrating Europe*. Oxford: Blackwell.
- Fernández-Reino, Mariña & Madeleine Sumption (2022). *How Secure is Pre-Settled Status for EU Citizens After Brexit?* Migration Observatory report, COMPAS, University of Oxford. Saatavilla: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/reports/how-secure-is-pre-settled-status-for-eu-citizens-after-brexit/>. Luettu 16.10.2022.
- Kilkey, Majella (2017). Conditioning Family-Life at the Intersection of Migration and Welfare: The Implications for 'Brexit Families.' *Journal of Social Policy*, 46 (4), 797–814. DOI:10.1017/S004727941700037X.
- Koikkalainen, Saara (2019). Nordic Ties and British Lives? Migrant Capital and the Case of Nordic Migrants Living in London. *Social Inclusion*, 7 (4), 171–180. DOI:10.17645/si.v7i4.2333.
- Office for National Statistics (2019). *Annual population survey estimates for nationality and country of birth by sex resident in the UK, 2004 to 2015*. Office for National Statistics. Saatavilla: www.ons.gov.uk. Luettu 16.10.2022.
- Tilastokeskus (2022). *Muuttoliike. Maahan- ja maastamuutto muuttomaan, ikäryhmän ja kansalaisuuden mukaan, 1990–2021*. Saatavilla: <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/>. Luettu 16.10.2022.
- Trimmings, Katarina & Konstantina Kalaitoglou (2020/2021). International Family Law in the United Kingdom Beyond Brexit. Focus on Matrimonial Matters and Habitual Residence of the Child. Andrea Bonomi & Gian Paolo Romano (eds.), *Yearbook of Private International Law*, Volume XXII. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 77–94. DOI:10.9785/9783504387587-006.
- UK Government (2022a). *Work in the UK*. Saatavilla: <https://www.gov.uk/browse/visas-immigration/work-visas>. Luettu 16.10.2022.
- UK Government (2022b). *Visas and immigration. Visa fees*. Saatavilla: <https://www.gov.uk/visa-fees>. Luettu 16.10.2022.
- UK Government (2022c). *Student visa*. Saatavilla: <https://www.gov.uk/student-visa/money>. Luettu 16.10.2022.
- UK Government (2022d). *Apply to the EU Settlement Scheme (settled and pre-settled status)*. Saatavilla: www.gov.uk/settled-status-eu-citizens-families/what-settled-and-presettled-status-means. Luettu 16.10.2022.
- Zambelli, Elena, Michaela Benson & Nando Sigona (2022). *British-European Families after Brexit*. Research Brief, No. 3. DOI:10.5281/zenodo.6834639.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

NÄKÖKULMA

KARI HENRIK TUMELIUS
Stotts Opticians, Manchester
Optical Dispencer, Eyewear Stylist
Ulkosuomalaisparlamentin Keski-Euroopan
alueen varapuhemies

ULKOSUOMALAISTEN PERHEIDEN KOKEMUKSIA BREXITIN JÄLKEEN

EU:n jäsenyys merkitsi viisumivapaata matkustamista, siirtymistä maasta toiseen ilman rajamuodollisuuksia, oikeutta tehdä töitä, opiskella tai asua toisessa EU-maassa. Nämä oikeudet menetettiin kokonaan ja asiat monimutkaistuivat.

Ison-Britannian EU-kansanäänestys järjestettiin 23. kesäkuuta 2016. Äänestyksessä kysyttiin kansalta mielipidettä, pysyykö Iso-Britannia Euroopan unionin (EU) jäsenenä vai eroaako se siitä. Neuvoa-antavassa äänestyksessä 52 % äänestäneistä kannatti EU:sta irtautumista ja 48 % heistä äänesti EU:ssa pysymisen puolesta. Ison-Britannian poliitikot kunnioittivat kansanäänestyksen tulosta ja virallinen eroilmoitus EU:sta jätettiin 29.3.2017. Pitkien neuvottelujen jälkeen ero EU:sta tuli voimaan 1.2.2020.

EU:n kansalaisille, kuten ulkosuomalaisille, äänestyksen tulos oli järkytys, koska Ison-Britannian uskottiin ja toivottiin pysyvän EU:ssa. EU:n jäsenyys merkitsi viisumivapaata matkustamista, siirtymistä maasta toiseen ilman rajamuodollisuuksia, oikeutta tehdä töitä, opiskella tai asua toisessa EU-maassa. Nämä oikeudet menetettiin kokonaan ja asiat monimutkaistuivat. Kuluneiden vuosien aikana ulkosuomalaiset ovat vähin erin tottuneet uuteen tilanteeseen. Tämä tilanne on tuonut tullessaan monta hankaloittavaa tekijää jokaisen Ison-Britanniassa asuvan ulkosuomalaisen ja heidän perheensä jokapäiväiseen elämään.

Jos ulkosuomalaisella ei ollut Ison-Britannian kansalaisuutta, hänen oli haettava joko ns. *pre-settled status* tai *settled status* riippuen siitä, kauanko hän oli asunut maassa ennen Ison-Britannian eroamista EU:sta. Näiden statusten turvin saattoi pysyä maassa. Nämä statukset on nyt haettava, jos

toiveena on asua ja työskennellä Ison-Britanniassa vakituisesti. Kun nämä statukset on saanut, on ne muistettava aina liittää uuteen Suomen passiin. Vanhentunut passi ei kelpaa statuksen todistamiseksi. Näitä statuksia kysytään esimerkiksi haettaessa uutta työtä tai vuokra-asuntoa. Kaksoiskansalaisuus helpottaa asiaa, mutta silloin on oltava joko voimassa oleva Ison-Britannian tai Suomen passi, johon status on liitetty.

Etätöiden tekeminen Suomesta Isoon-Britanniaan ja päinvastoin on vaikeutunut. Myös työskentely Euroopan muissa maissa on hankaloitunut, sillä monelle brittifirmalle ei voi tehdä ulkomailta käsin töitä. Työvoiman liikkuvuus tuottaa vaikeuksia ja työmahdollisuudetkin ovat monella kaventuneet Brexitin takia. Osa Ison-Britanniassa toimineista yrityksistä on siirtänyt toimintaansa maan ulkopuolelle. Nämä seikat laittavat ihmiset miettimään tarkasti, missä maassa he haluavat perheensä kanssa asua, jotta työskentely olisi sujuvaa eikä tuottaisi taloudellisia ja käytännöllisiä lisärasituksia perhe-elämälle.

Ennen Brexitia pakettien lähettäminen ja saaminen oli mutkatonta. Nyt tarvitaan erilaisia tulliselvityksiä niin pakettien lähettämiseen kuin niiden vastaanottamiseenkin riippuen pakettien sisällöstä ja sisällön arvosta. Tilaaminen nettikaupoista on monimutkaistunut, kun täytyy aina varmistaa, mitä tullimuodollisuuksia on tehtävä ja mitä lisämaksuja niistä koituu. Jopa postikorttien suhteen on oltava

Kuva: Adobe Stock

tarkka, sillä jos lähettää esimerkiksi kookkaan kortin, voi vastaanottaja joutua maksamaan ylimääräisiä postikuluja saadakseen kortin itselleen.

Lisäksi suomalaisten pankkien toiminta on muuttunut Brexitin takia. Usealta ulkosuomalaiselta on suljettu pankkitilejä eikä uusia luottokortteja enää myönnetä EU:n ulkopuolelle. Myös vanhoja luottoja on pantu takaisinperintään. Uuden pankkitilin avaamiseksi henkilöllä on oltava Suomessa vakituinen osoite, ulkomainen osoite ei kelpaa.

Yleinen asiointi eri viranomaisten kanssa on myös hankaloitunut, koska tällä hetkellä tunnistautumiseen tarvitaan suomalaiset pankkitunnukset. Ilman pankkitiliä ei ole mahdollista saada myöskään pankkitunnuksia, joilla tapahtuu niin sanottu vahva tunnistautuminen. Onneksi tähän asiaan ollaan saamassa ensi vuoden aikana helpotusta suunnitteilla olevan uudenlaisen digitaalisen tunnistautumisen turvin.

Rajamuodollisuudet ovat suuri murheenaihe, sillä esimerkiksi Suomeen matkustaessa brittiläinen puoliso joutuu melkein aina kiperiin ristikuulusteluihin rajaviranomaisten kanssa. Tätä ongelmaa voisi helpottaa se, jos Digi- ja väestötietoviraston tiedot olisivat rajaviranomaisten nähtävänä. Luonnollisesti tämä edellyttäisi sitä, että ihmiset itse huolehtisivat tietojensa ajantasaisuudesta kyseisessä virastossa. Tällä tavoin viranomaiset näkisivät helposti, että kysymyksessä on esimerkiksi naimissa oleva pariskunta, eikä toisen tarvitsisi tuntea itseään ei-toivotuksi vierailijaksi.

Kaiken kaikkiaan Ison-Britannian eroaminen EU:sta on luonut epävarmuutta ja epätietoisuutta monille perheille elämän peruskysymysten edessä. Brexit ei ollut ulkosuomalaisten kannalta mitenkään hyvä asia, vaan se tuottaa jatkuvasti huolta ja päänvaivaa. Kun perusturvallisuus on hukassa ja elämän täyttää pelkkä suoriutuminen Brexitin haittavaikutuksista, keskittyminen olennaiseen – oman perheen hyvinvointiin – jää toisarvoiseksi. Tästä syystä ulkosuomalaisia perheitä tulisi auttaa mahdollisimman nopeasti ja löytää ratkaisut Brexitin tuomiin ongelmiin. Avainasemassa ovat kaikki ulkosuomalaistoimijat niin Ison-Britanniassa kuin Suomessakin.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

PANOSTAMINEN PERHEISIIN ON SIJOITUS TULEVAISUUTEEN

Kun suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta tarkastellaan lähinnä työn perässä muuttavien näkökulmasta ja unohdetaan perhesuhteiden tarkastelu, tullaan tehneeksi ainakin kaksi keskeistä virhettä: Yksi on se, että työn perässä muuttavat perheet ja heidän tarpeensa unohdetaan. Toinen virhe on, että perhesyistä muuttava henkilö nähdään yhteiskunnallisena rasitteena.

SAARA PELLANDER

Toimitusjohtaja | Siirtolaisuusinstituutti

Suomessa keskustellaan parhaillaan vilkkaasti siitä, mistä ja miten Suomeen saataisiin houkutelua lisää muuttajia. Keskustelussa korostetaan, että Suomi tarvitsee nimenomaan työperäistä maahanmuuttoa. Muuttoliiketutkijoille keskustelu työperäisestä maahanmuutosta ja sen tuomista hyödyistä Suomelle kuulostaa hyvin kapeakatseiselta. Keskustelua vaivaa sama muutosyiden ja -kategorioiden lokeroiminen, joka muuttoliikkeiden hallinnassa on yleisestikin ongelmana. Ihmisten elämät ovat moninaisempia kuin maahanmuuttohallinnan oleskelulupakategoriat. Sama henkilö voi muuttaa Suomeen, koska hän rakastuu suomalaiseen, jolloin hän on muuttaja perhesyistä, ja tulla myös töihin Suomeen, jolloin hän on työperäinen maahanmuuttaja. Siteet Suomeen voivat myös muuttua: henkilö voi saapua alun perin turvapaikanhakijana, rakastua ja muodostaa perhesiteitä Suomeen, opiskella ja tehdä opintojen ohella töitä.

Harva hahmottaa elämänsä pelkästään työn kautta. Muuttoliikepäätökseen vaikuttavatkin hyvin vahvasti sosiaaliset suhteet ja verkostot (Haug 2008). Kun suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta tarkastellaan lähinnä työn perässä muuttavien näkökulmasta ja unohdetaan perhesuhteiden tarkastelu, tullaan tehneeksi ainakin kaksi keskeistä virhettä: Yksi on se, että työn perässä muuttavat perheet ja heidän tarpeensa unohdetaan. Toinen virhe on, että perhesyistä

muuttava henkilö nähdään yhteiskunnallisena rasitteena.

Ensimmäinen virhekäsitys, eli se, että Suomeen muuttavia hahmotetaan lähinnä suomalaisten työmarkkinoiden työvoiman saatavuusaukkoja paikkaavana reservinä, toistaa samaa kaavaa kuin Saksa toisen maailmansodan jälkeen Gastarbeiter-vierastyöohjelman puitteissa. Saksalaisen kirjailijan Max Frischin (1965) kuuluisa sitaatti "Wir riefen Arbeitskräfte, und es kamen Menschen (Me kutsuimme työvoimaa ja meille saapui ihmisiä)" kiteyttää, miksi ihmisiä pyrkimykseen, toiveineen, verkostoineen ja perheineen ei voi nähdä vain työvoiman saatavuuden näkökulmasta. Kun ihminen muuttaa tai harkitsee muuttamista työpaikan vuoksi, hän samalla miettii hoito- ja/tai koulupaikkoja sekä harrastusmahdollisuuksia lapsilleen, puolison työllistymistä, asunnon saantia ja elämänlaatua yleisemminkin. Kun perheenyhdistäminen on niin hankalaa kuin se tällä hetkellä on, on vaikea nähdä Suomen kilpailevan muiden maiden kanssa tänne muuttavista ihmisistä. Jos puolison tai lasten oleskeluluvat ovat epävarmoja tai jos heidän palveluihinsa maahan saapumisen jälkeen ei panosteta, ihmiset äänestävät jaloillaan ja asettuvat muualle.

Toinen virhekäsitys liittyy perhesyistä muuttavien näkemiseen ei-haluttuna maahanmuuttona. Tässä usein julkisessa keskustelussa toistuvassa

näkemyksessä perhe ja perhesyistä muuttaminen nähdään yksinomaan yhteiskunnallisena rasitteena. Suomessa oleva perhe ei vähennä motivaatiota työntekoon, vaan päinvastoin. Samalla perheen olemassaolo vahvistaa motiiveja Suomeen jäämiseen ja lujittaa muuttopäätöstä. Ilman perhettä muuttava ihminen voi tehdä täällä lyhyen työkeikan ja jatkaa matkaansa. Sen sijaan jos Suomeen muuttaa perhe, ja lapset ovat kotiutuneet kouluun ja kaveripiireihin, perhe melko todennäköisesti jää asumaan tänne pysyvästi.

Kuten moni muukin muuttoliiketutkija, vierastan sitä hyvin välineellistävää näkökulmaa, jossa muuttajat nähdään lähinnä suomalaisten demografisten haasteiden ja alhaisen syntyvyyden paikkaajina taloudellisten intressien näkökulmasta. On silti hyvä pitää mielessä, että kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n vuoden 2020 julkaiseman tutkimuksen mukaan muuttoliike hyödyntää vastaanottavia maita taloudellisesti niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä.

Se, miten Suomi kohtelee tänne muuttavia perheitä, tulisi nähdä suomalaisen maahanmuuttopolitiikan ja kotouttamiskeskustelujen keskiössä. Kotouttamisessa puhutaan virallisesti usein kaksisuuntaisesta kotoutumisesta, mikä tarkoittaa sitä, että suomalaisen yhteiskunnan vastaanottavuuteen tulisi panostaa. Käytännössä kotoutuminen keskittyy usein pelkästään tänne saapuviin. Suomessa jo asuvien ulkomailta muuttaneiden perheiden näkökulmasta voi tuntua hämmäntävältä, että tänne pyritään houkuttelemaan muuttajia muualta, jos jo Suomessa olevien osaamista ja potentiaalia ei tunnusteta. Taloustutkimuksen vuonna 2020 toteuttaman kyselyn mukaan rekrytointia tekevästä työnantajista 29 prosenttia ei mielellään

rekrytoisi Afrikasta tai Lähi-Idästä kotoisin olevia henkilöitä.

Rakenteellisen rasismien lisäksi myös perheenyhdistämisen vaikeudet, joista Jaana Palander kirjoittaa tässä lehdessä, vaikeuttavat tänne asettumista. Epätietoisuus siitä, pystyvätkö perheenjäsenet muuttamaan Suomeen ja millä aikataululla, ei edistä tänne asettumista. Pakolaistaustaisilla on erityisen vaikea tilanne siksi, että perheen erosuolun lisäksi heitä raastaa huoli omaisista, jotka saattavat odottaa sodan runtelemissa maissa tai kauttakulkumaisissa hankalissa olosuhteissa. On kuitenkin muistettava, että yli 80 prosenttia niistä, jotka muuttavat Suomeen perhesyistä, eivät muuta humanitaarisista syistä. Panostaminen perheisiin ja monenlaisten perheiden mahdollisuuksiin asettua Suomeen ei ole hyväntekeväisyyttä, vaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämää koskevan artiklan toteuttamista. Panostaminen perheisiin, riippumatta siitä mistä ja miksi he muuttavat, ei ole ainoastaan muuttavien perheiden, vaan koko yhteiskunnan intressien mukaista.

Lähteet

- Frisch, Max (1965). Überfremdung I. Alexander J. Seiler, *Siamo italiani – Die Italiener. Gespräche mit italienischen Arbeitern in der Schweiz*. Zürich: EVZ-Verlag.
- Haug, Sonja (2008). Migration networks and migration decision-making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34 (4), 585–605.
- IMF (2020). *The macroeconomic effects of global migration. World Economic Outlook 2020*.
- Taloustutkimus (2020). *Kotona Suomessa. Selvitys maahanmuuttajien rekrytoimisesta*. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-876-5>

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

QUEER KINSHIP IN THE GLOBAL ASYLUM REGIME

REBECCA BUXTON

Assistant Professor | University of Cambridge

SAMUEL RITHOLTZ

Max Weber Fellow | European University Institute

Last year, the United Nations called for Finland to reconsider the case of a young boy who was denied asylum on the grounds that his mothers, a lesbian couple, did not have an adequate claim to protection. The 11-year-old boy fled Russia with his two mothers, who faced extreme levels of violence in Russia. They all faced further harassment on the move, but still Finland rejected their asylum claim. When the family appealed the case to the **Committee on the Rights of the Child**, a special treaty body at the United Nations, the UN intervened ruling that Finland had failed to consider what was best for the child in an LGBTQ family. They argued: "States must always ensure that the best interests of the child are effectively and systematically taken into account in the context of asylum proceedings, and that they are not discriminated based on their parents' sexual orientation."

This case raises many questions about the relationship between the state, its duty to provide asylum under international law, and its obligations to LGBTQ people and their families. Since 2013, **all countries within the European Union have been obligated to provide protection to LGBTQ people** facing persecution based on their sexual orientation and gender identity.

Normally, debates on this subject relate to the LGBTQ individuals themselves. However, this case reveals the relevant assumptions underpinning those conversations. It demonstrates that these conversations must extend beyond the LGBTQ individuals and to consider their family. Unsurprisingly perhaps, conversations around 'the family' in the context of refugee protection focus on heterosexual families, the rights they are afforded by states, or the horrific practices undertaken by states to separate them. Stories of family are often evocative because they are so intelligible: they pull-on heartstrings more than other stories of border violence and help to show people who

otherwise do not engage with the regulation of territory what kinds of consequences it can have for people's loved ones. However, there are obvious implications that follow from foregrounding only certain kinds of families.

This case in Finland raises the question of *who* exactly counts as a family and *what* are obligations of states to consider the family when it comes to the provision of asylum to LGBTQ individuals. These questions we asked ourselves, two scholars of LGBTQ displacement, in recent articles in **Migration Studies** and **Thomson Reuters Foundation** about whether family reunification should be afforded to *chosen families*, a queer kinship structure where LGBTQ people find solace in each other as a family unit when they cannot or chose not to rely on their biological family.

We began writing about queer families because we had heard of a case of a group of Central American trans women at the US border who chose to apply for asylum together. Putting in an application for asylum as a group is usually a right reserved for heteronormative family units: a married man and woman, and perhaps their children. It allows the applicants to stay together in case of detention and allows them to have their cases considered collectively. Queer families are systematically excluded from many of these rights. As such, they are separated (even when they meet legal stands of marriage or civil partnership). But there are other considerations of the uniqueness experienced by LGBTQ families that the asylum-granting states must reconcile with. This case has shown that being LGBTQ also impacts one's right to stay together and seek safety with their children. It also underscores the changing nature of our world. Over the last few decades new kinds of families have begun to be accepted in mainstream cultures. But in many ways, regressive ideas about different kinds of families still prevent many LGBTQ people from receiving protection. The scholar Mengia

Tschalaer writes in the **Journal of Ethnic and Migration Studies** and **Ethnic and Racial Studies** that often lesbian women with children are disbelieved in European asylum courts, even if their children are born from forced marriages or rape, as it is not understood how any 'actual' lesbian woman could have biological children.

Family remains a complicated structure for LGBTQ people, as many flee intrafamilial homophobia. Their biological family is the first locus of harm, and they have to escape to find new forms of community. In certain cultures of generalized social prejudice and violence, this search for community often takes them beyond their neighbours or community and makes them especially vulnerable as they cannot access traditional support networks. **The International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA-Europe)** has documented how LGBTQ people face a double discrimination of fleeing homo/transphobia and xenophobia throughout Europe.

Questioning the limitations of protection for LGBTQ people is important at this moment, even in perceived 'open' places like Finland, because of the extraordinary nature of our times. Despite no changes in formal legal codes, the refugee regime is beginning to show itself as more LGBTQ inclusive. Queer and trans refugees are seeking protection more than ever before, in part because there is now a route for them to qualify for asylum due to homophobic and transphobic persecution. However, the refugee regime remains exclusionary to LGBTQ refugees in many other aspects. Since the international order has shown its capacity to 'queer' one area of asylum (who qualifies for Geneva Convention Status) without changes in international law, there is the possibility of going further in other areas to expand protection.

To explore these possibilities, we are undertaking a book project entitled *Toward a Queer Theory of Refuge* where we *queer* the moral debates surrounding refugee protection in order to reimagine what a just refugee regime could look like. What does it mean 'to queer'? To start, it begins by recognizing the experience of LGBTQ people, and their families, and building from this lived experience to push against normative assumptions underlying how we think about asylum. As demonstrated by the case of this young boy and his mothers, providing asylum for LGBTQ people requires a reconsideration of asylum beyond the individual, as well as an unpacking of what we think a fair refugee protection regime might look like.

Why does queering matter? Because when writing about LGBTQ people, there's a tendency to make sweeping external generalizations and to treat the community as a unitary monolith. Using lived experience to challenge normative assumptions, allows us to identify forms of political re-articulations that queer people themselves are already undertaking for their own survival. As we noted in our work on queer kinship, LGBTQ people in chosen families already view themselves as a family unit entitled to these goods: in queering the concept in relation to the refugee regime, we develop an argument for why the international refugee regime should respond to these queer rearticulations of kinship and put forth a suggestion of how. Writing a combination of queer theory, social science, and philosophy, we make clear a normative argument: that queer refugees and their "chosen families" should be able to apply for asylum as a group.

In 'queering' the refugee regime we, not only advocate piecemeal change to a fraught system, but challenge the deepest assumptions about what tolerance, inclusion, and protection means today.

FUTURE PROFESSIONALS

REBECCA BUXTON

is an Assistant Professor in Political Theory at the University of Cambridge, specialising in migration, statelessness, and the work of Judith Shklar. She teaches two courses on the MPhil in Politics and International Studies: Borders, Migration and Displacement, and Feminist Political Thought. Her current research looks at the political rights of refugees in various settings and the concept of 'membership' in political and social theory. She is also interested in migration studies, history of political thought, and feminist philosophy.

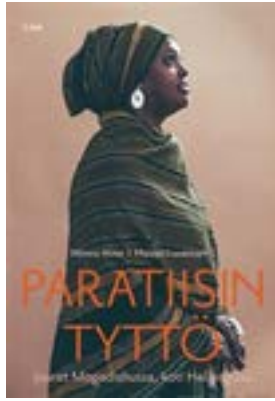
SAMUEL RITHOLTZ

is a Max Weber Fellow in the Department of Political and Social Sciences, European University Institute. Their broader research interests include LGBTQ+ experiences of conflict, crisis, and displacement; marginality and spectacle during war; and political theories of brutality, cruelty and violence. Their work has been published in *the Guardian*, *the Washington Post*, *Slate*, and *the New Humanitarian*.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluoppa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

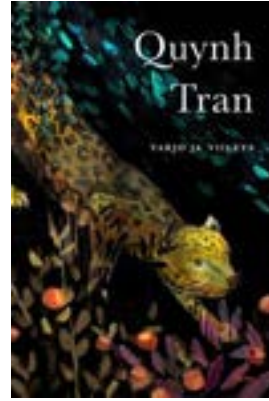
Noor, Nimco ja Luukinen, Maippi (2022): Paratiisin tyttö. Juuret Mogadishussa, koti Helsingissä. Otava, Keuruu. 204 s. ISBN 978-951-1-43638-6

Uusi maahanmuuttaja-kirjallisuus kertoo perheistä maahanmuuton myllerryksissä

Suomessa elää tällä hetkellä noin 450 000 syntyperältään ulkomaalaistaustaista. Luku on kaksinkertaistunut sitten vuosituhannen alun. Vuonna 2016 Suomessa laskettiin olevan lähes 90 maahanmuuttajataustaista ja muunkielistä kirjailijaa (Nissilä 2016, 87).

Viimeisen vuoden aikana on ilmestynyt kaksi uutuuskirjaa, jotka erinomaisella tavalla laajentavat käsitystämme maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöistä. Vuonna 1989 syntynyt Quynh Tran kertoo Pietarsaaren asettuneen vietnamilaisperheen elämästä kirjassaan ”Varjo ja viileys”. Somaliasta Suomeen muuttaneen Nimco Noorin elämästä kertova kirja ”Paratiisin tyttö” on taas vavahduttava henkilöhistoriallinen selviytymistarina. Teos perustuu Noorin päiväkirjamerkintöihin, joista teoksen on toimittanut Maippi Luukinen.

Quynh Tranin teos palkittiin kuluvan vuoden alussa arvostetulla Runeberg-palkinnolla. Teok-

Tran, Quynh (2021): Varjo ja viileys. ScandBook, Klaipeda, Lithuania. 257 s. ISBN 978-952-363-212-7

sen kokonaisrakenne on selkeä. Pietarsaaren sijoittui 1990-luvulla paljon vietnamilaisia, myös äiti-Má kahden poikansa kanssa. Isoveli Hieu on noin 15-vuotias ”huithapeli”, joka kompastelee kaverisuhteissaan ja koulunkäynnissään. Anonyymi pikkuveli on samalla kertojaminä, joka tarkkailee ympäröivää maailmaa. Kerrotut tapahtumat ovat välähdyksiä kirjoittajan nuoruudesta, osa faktaa, huomattava osa fiktiota. Quynh Tranilta on usein kysytty, onko kysymys perheen tarinasta. ”Se on ehdottomasti henkilökohtainen romaani siinä suhteessa, että se pohjautuu omiin ajatuksiini, tunteisiini ja muistoihini, mutta kirja ei kerro minusta ihmisenä eikä perheestäni”. Äiti-Má yksinhuoltajana yrittää monenlaista: hän toimii vietnamilaisia palkanneessa paikallisessa pesulassa työtekijänä, poimii ystäviensä ja poikansa Hieun kanssa pakettiautollisen mustikoita torimyyntiin, saapa hän valokuvausta harrastaneena toimia myös paikallislehden kuvajournalistina. Koska äiti ei osannut juurikaan ruotsia, isovelii Hieu avusti haastattelun kirjoituspuolella.

Tranin kirja on jakanut lukijoiden ja arvostelijoiden mielipiteitä

teoksen luonteesta ja sisällöstä. Helsingin Sanomat otsikoi arvostelunsa ”Vietnamilaisyhteisön ääni saapuu suomalaiseen kirjallisuuteen...”. Kulttuurijournalistiin erikoistunut tamperelainen verkkomedia ”Kulttuuritoimitus” arvioi kirjan viitekehysten olevan ”lähempänä ranskalaista kirjallisuutta kuin Pääataloa” (Niskanen 2022). Henkilökohdainen näkemykseni on, että kirjoittaja on kokenut maailman omalla lapsen tavallaan, jota hän sitten aikuisena avaa oman kokemus- ja näkemysmaailmansa mukaan. Niinpä teos sisältää selkeää, osittain viiltävän tarkkaa tekstiä maahanmuuttajaperheen kotoutumiskompasteluista, toisaalta unenomaista näkemystä ympäröivän maailman kummallisuuksista. Osa symboliikasta ei sellaisenaan aukene aasialaista erityisesti vietnamilaista kulttuuria tuntemattomalle.

Quynh Tran on asunut viimeiset 10 vuotta Malmössä toimien psykologina. Hän ei ole halukas keskustelemaan siitä, mihin kirjallisuuden kenttään hänen teoksensa kuuluu. Lukija saa hänen mukaansa itse päättää, onko kyseessä vietnamilainen, suomalainen, suomenruotsalainen, ruotsalainen tai maahanmuuttajataustainen teos (Gustafsson 2022). Runeberg-palkinnon raati perusteli kirjaa toteamalla, että ”Tranin romaani ei osoittele eikä anna valmiita selityksiä, vaan antaa lukijan luoda omat tulokintansa. Omaääninen romaani on virkistävää lisä suomalaisen kirjallisuuteen, sävykäs ja kaunis kokonaisuus” (Jyrkkä 2022). Päätelmään on helppo yhtyä – odotan innolla Quynh Tranin seuraavaa teosta. Kirja ei vastaa suoraan kysymykseen ”Miten vietnamilaiset kotiutuvat Suomeen”, kuten Helsingin Sanomat uutisoi. Sen sijaan kirja antaa kantasuomalaiselle lukijalle syväkäsytävän tunteen siitä suu-
resta kirjallisesta voimasta, jolla

tekijä ympäristöään ja sisintään kuvaa.

Jos Quynh Tranin teos on pienen vietnamilaispojan unenomainen vaellus varjossa ja viileässä, on Nimco Noorin ja Maippi Luukisen kirja ”Paratiisin tyttö – juuret Mogadishussa, koti Helsingissä” realistinen kasvukertomus matkasta sodan runtelemasta Somaliasta rauhalliseen helsinkiläiseen lähiöön. Kirjan takakansi kertoo sisällöstä olennaisen: ”Väkevä teos kertoo huolettomasta lapsuudesta Mogadishussa, sodan syttymisestä ja elämästä yksin pakolaisleirillä, pitkästä matkasta Suomeen ja avioerosta. Kirja kertoo vaikeista ajoista, mutta myös unelmista, jotka alkavat [Suomessa] toteutua”. Nimco Noor saapui Suomeen vuosituhannen vaihteessa perheen yhdistämisen puitteissa. Mukana oli vastasyntynyt lapsi. Elo aviomiehen kanssa oli alusta lähtien törmäyskursilla, mutta klaani sovitteli paria jatkamaan. Niinpä perheeseen syntyi seitsemän lasta lisää. Sitten Noorin mitta täyttyi, ja elämä jatkui kahdeksan lapsen yksinhuoltajana.

On hengästyttävää lukea, kuinka sisukas ja kekseliäs Nimco Noor on luoviessaan oman opiskelunsa, lastensa koulunkäynnin ja perheen elannon keskellä. Kirja tarjoaa Noorin selviytymistarinan ohella paljon tietoa Suomen somalialaisten elämästä ja yhteisöstä laajemminkin. Niinpä kirjoittaja havainnoi terävästi somalialaisten klaanien toimintaa, miesten khat-huumeen käyttöä sekä koettua rasismia ja etnistä hierarkiaa eri maahanmuuttajien välillä. Vaikka teos kertoo kohdehenkilön vaikeuksista, väsymyksestä ja jopa epätoivosta, on kirja myös oivallinen kasvukertomus äidistä, joka ylpeänä ohjaa lapsensa korkeakouluihin ja yleensäkin maailmalle rakentamaan uutta tulevaisuuttaan Suomeen.

Noorin ja Luukisen teos on vahva lisäys Suomessa ilmesty-

neeseen somalialaisten tuottamaan kirjallisuuteen. Tiilikaisen mukaan Suomessa erityisesti naisten panos on vahva somalialaisten tuottaman kaunokirjallisuuden puolella (Tiilikainen 2022).

Vaikka edellä tarkasteltujen kirjojen toteutustapa, näkökulma ja genre poikkeavat selvästi toisistaan, on niissä hämmästyttävän paljon yhteistäkin: sekä vietnamilaisille että somalialaisille perhe, suku ja yhteisö ovat kaikki kaikessa. Toisaalta kummassakin kirjassa yksinhuoltaja-
jaäiti kasvattaa yksin pesueensa uuden kotimaansa rakentajiksi. Kirjansa loppuolella Nimco Noor toteaa Goethen sanoin: ”Kaikki on vaikeaa, ennen kuin siitä tulee helppoa”.

Lähteet

- Gustafsson, Miia (2022). Esikoisikirjailija Quynh Tran voitti Runeberg-palkinnon. Yle uutiset 5.2.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12302113>
- Jyrkkä, Hannele (2022). Runeberg-palkittava Varjo ja viileys on huikea esikoisromaani. <https://www.teos.fi/Runeberg-palkinto+Quynh+Tran+n+huikealle+esikoisromaanille+Varjo+ja+viileys>
- Niskanen, Eija (2022). Runeberg-palkinto meni vietnamilaisen maahanmuuttajaperheen hienovaraiselle kuvaukselle. Verkkomedia Kulttuuritoimitus 9.2.2022. <https://kulttuuritoimitus.fi/kritiikit/kritiikit-kirjallisuus/runeberg-palkinto-meni-vietnamilaisen-maahanmuuttajaperheen-hienovaraiselle-kuvaukselle-arviossa-quynh-tranin-varjo-ja-viileys/>
- Nissilä, Hanna-Leena (2016). ”Sanassa maahanmuuttaja on vähän kitkerä jälkimaku”. Kirjallisen elämän yllirajaistuminen 2000-luvun alun Suomessa. Oulun yliopisto 2016, sarja B 136. Väitöskirja.
- Tiilikainen, Marja (2022). Vastaus Ismo Söderlingin sähköpostitiedusteluun liittyen uudempaan somalialaisten tuottamaan kirjallisuuteen Suomessa. 7.10.2022.

ISMO SÖDERLING
Väestöpolitiikan dosentti, tietokirjailija

Siirtolaisuusinstituutti on muuttoliikkeiden tutkimukseen ja dokumentoimiseen erikoistunut yksityinen tutkimuslaitos.

Tutkimme monipuolisesti muuttoliikkeiden ja yhteiskunnan keskinäistä vuorovaikutusta, perehtyen tutkimuksen koko kenttään, sen historiaan, nykytilaan ja tulevaisuuteen.

Tuotamme, tallennamme ja tuomme saataville muuttoliikkeitä koskevia aineistoja sekä osallistumme aktiivisesti muuttoliikkeisiin liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Olemme valtakunnallinen toimija ja merkittävä osa työstämme tapahtuu Suomessa, mutta tutkimuksellisenä kiinnostuksen kohteenamme ovat muuttoliikkeisiin liittyvät ilmiöt ja yhteisöt koko maailmassa.

Ajantasaista tietoa toiminnastamme:

www.siirtolaisuusinstituutti.fi

facebook.com/siirtolaisuusinstituutti

twitter.com/info_migration

uutiskirje.siirtolaisuusinstituutti.fi